

Sisällysluettelo

SISÄLLYSLUETTELO	2
TIIVISTELMÄ	4
1 JOHDANTO	6
1.1. SEUTUSELVITYSTEHTÄVÄ	6
1.2. KAUPUNKISEUDULLISEN KOULUTUSSTRATEGIAN LÄHTÖKOHDAT JA TAVOITTEET	7
1.2.1. <i>Seudullisuuden näkökulma Tampereen kaupunkiseudulla</i>	7
1.2.2. <i>Kaupunkiseudun sisäinen muuttoliike</i>	9
1.3. KUNTIEN VÄLINEN YHTEISTYÖ	11
1.4. TAVOITTEENA OPPIVA ALUE	11
2. SELVITETTÄVIEN ASIOIDEN NYKYTILA	13
2.1. YLEISTÄ	13
2.2. NYKYTILANNE ERI OSA-ALUEILLA	14
2.2.1. <i>Opetussuunnitelmatyö</i>	14
2.2.2. <i>Erityisopetus</i>	14
2.2.3. <i>Asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut</i>	15
2.2.4. <i>Maahanmuuttajaopetus</i>	16
2.2.5. <i>Lisäopetus</i>	17
2.2.6. <i>Tuloksellisuuden arviointi</i>	18
2.2.7. <i>Etä- ja verkko-opetus</i>	18
2.2.8. <i>Opettajien täydennyskoulutus</i>	19
2.2.9. <i>Oppimateriaali ja tietotekniikkapalvelut</i>	19
2.2.10. <i>Vuoreksen sekä muiden mahdollisten yhteisalueiden tilanne</i>	20
3. OLEMASSA OLEVIA MALLEJA	22
3.1. YLEISTÄ	22
3.3. TURUN SEUDUN OPETUSTOIMEN FOORUMI	22
3.4. HÄMEENLINNAN SEUDUN OPPIJAN TUKI	23
3.5. MUITA ALUEELLISIA KEHITYSSUUNTIA	26
4. TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT	28
4.1. YLEISTÄ	28
4.2. VAHVUUDET	28
4.3. HEIKKOUEDET	29
4.4. MAHDOLLISUUDET	29
4.5. UHKAT	30
4.6. VISIO	30
5. TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA	31
5.1. ORGANISAATIOMALLIT	31
5.1.1. KESKITETTY VERKOSTOMALLI	32
5.1.1.1 <i>Kaupunkiseudullinen oppimiskeskushautomo</i>	32
5.1.1.3 <i>Kunnat toteuttavat omaa tahtoaan</i>	33
5.1.1.4 <i>Aluksi opetussuunnitelma-asiat ja täydennyskoulutus</i>	33
5.1.1.5 <i>Keskitetyn verkostomallin SWOT-analyysi</i>	34
5.1.1.6 <i>Yhteenvedo keskitetystä mallista</i>	35
5.1.2. AVOIN VERKOSTOMALLI	36
5.1.2.1 <i>Lisää valtaa ja vastuuta kunnalle</i>	36
5.1.2.2 <i>Avoimen verkostomallin SWOT-analyysi</i>	37
5.1.2.3 <i>Yhteenvedo avoimesta mallista</i>	38
5.2. SISÄLLÖT	39
5.2.1. <i>Opetussuunnitelmaprosessi</i>	39
5.2.2. <i>Maahanmuuttajaopetus</i>	40
5.2.3. <i>Lisäopetus</i>	41

5.2.4. Tuloksellisuuden arviointi	42
5.2.4. Oppimateriaali- ja tietotekniikkapalvelut	42
5.2.5. Etä- ja verkko-opetus	42
5.2.6. Opettajien täydennyskoulutuspalvelut	43
5.2.7. Vuoreksen sekä muiden mahdollisten yhteisalueiden tilanne	43
5.3. VÄLITTÖMÄSTI KUNTOON SAATETTAVIA ASIOITA	44
6. LIITTEET	46
6.1. NYKYTILA KUNTAKOHTAISINA TAULUKOINTEINA	46
6.1.1. Tampereen kaupunkiseudun opetussuunnitelmaprosessit	46
6.1.2. Tampereen kaupunkiseudun erityisopetuksen palvelukeskukset	49
6.1.3. Tampereen kaupunkiseudun koulupuolen asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut	53
6.1.4. Tampereen kaupunkiseudun maahanmuuttajaopetus	55
6.1.5. Tampereen kaupunkiseudun lisäopetus	58
6.1.6. Tampereen kaupunkiseudun koulutuksen tuloksellisuuden arviointi	60
6.1.7. Tampereen kaupunkiseudun oppimateriaali- ja tietotekniikkapalvelut	63
6.1.8. Tampereen kaupunkiseudun etä- ja verkko-opetuspalvelut	66
6.1.9. Tampereen kaupunkiseudun opettajien täydennyskoulutuspalvelut	70
6.1.10. Tampereen kaupunkiseudun raja-alueiden yhteiset koulutuspalvelut	72
6.2. HÄMEENLINNAN SEUDUN OPPIJAN TUEN ORGANISAATIO	74
6.2.1. Pedagogiset tukihenkilöt	74
6.3. PERUSOPETUKSEN UUSI TUNTIJAKO JA KÄYTTÖÖNOTON AIKATAULU TURUN SEUDULLA (PÖYTÄKIRJA)	76
7. LÄHTEET	81
7.1. HAASTATTELU- JA MUU HENKILÖKOHTAINEN AINEISTO	81
7.2. KIRJALLISET LÄHTEET	82

TIIVISTELMÄ

Tampereen kaupunkiseudun perusopetuksen koulutusstrategian selvitystyön lähtökohtana olivat kuntien nykytilanteet *opetussuunnitelmaprosessissa, erityisopetuksessa, maahanmuuttajaopetuksessa, lisäopetuksessa, tuloksellisuuden arvioinnissa, oppimateriaali- ja tietotekniikkapalveluissa, etä- ja verkko-opetuksessa, asiantuntija- ja konsultaatiopalveluissa sekä opettajien täydennyskoulutuksessa. Myös Vuoreksen ja mahdollisten muiden alueiden koulutuspalveluiden tulevaisuuden tarpeet tuli ottaa selvityksessä esiin.*

Selvitystyön sekä edelleen kaupunkiseudullisen strategian teoreettiseksi näkökulmaksi valittiin oppivan alueen ajattelumalli. Tavoitteena oli luoda strategia, jonka toimenpide-ehdotusten avulla Tampereen kaupunkiseudun perusopetukseen luodaan sisäisten ohjausjärjestelmien avulla yhteinen, haasteellinen visio ja siitä edelleen johdettavat kehittämisstrategiat.

Nykytilanteen kartoituksessa selvitettiin lähtökohdaksi valituilla osa-alueilla kuntien omat käytännöt, kuntien näkemykset sekä toisaalta toiveet tulevaisuuden verkostoitumisesta.

Kartoituksessa kävi ilmi, että vahvasta yhteistyön perinteestä huolimatta kaupunkiseudun kunnat tekevät yleissivistävän koulutuksen osalta yhteistyötä ilman suunnitelmia. Kokonaisnäkemykseksi jäi vaikutelma, että seudullinen verkostoituminen on vielä lähes lähtökuopissaan. Verkostoitumisen tarvetta korostavat perusopetuksen oppilaiden suuri vuosittainen muuttoliike kaupunkiseudun sisällä (noin 2000 oppilasta vaihtaa vuosittain koulua) sekä toisaalta resurssien nykyistä tehokkaampi ja laadukkaampi käyttö.

Suurimmat puutteet ovat ylikunnallisessa yhteistyön organisoinnissa. Työnjako on kehittymätöntä, johtosuhteet sopimatta, seudulliseen työhön sitoutuminen ongelmallista, kuntakohtaiset intressit ovat ristiriidassa keskenään, kuntaorganisaatioiden erilaisten kulttuurien tunteminen puutteellista, asioista tiedottamisen kulttuuri vaillinaista ja poisoppiminen perinteisestä, kunnan lakisääteisiin velvoitteisiin keskittyvästä ajattelusta vaikeaa.

Yhteisiä nimittäjiä näille asioille ovat resurssien puute ja seudullisen verkostoitumisen hahmottamisen vaikeus. Oman kunnan perusopetuksen kehittämistyö sekä lakisääteisten velvoitteiden täyttäminen vievät nykyisin käytössä olevat resurssit lähes kokonaan.

Riittäväällä ja selkeällä resursoinnilla osaajien tarjonnan ja kysynnän kohtaaminen on kaupunkiseudulla tulevaisuudessa mahdollista. Tämä saadaan aikaiseksi perusopetuksen eri osa-alueiden seudullisella koordinoinnilla. Organisaatioiden oppimisen seurauksena yksilöllisen oppimisen mahdollisuudet vahvistuvat koko kaupunkiseudulla.

Toimenpide-ehdotukset

Tehtyjen selvitysten pohjalta kaupunkiseudun yleissivistävän koulutuksen strategian toimenpide-ehdotus eri vaihtoehtoinen rakentuu seuraavasti:

- Lähtökohtana oppivan alueen ajattelu, jossa ylikunnallinen organisaatioiden tuntemus, viranhaltijoiden yhteistyö, asioista tiedottaminen sekä työnjaosta sopiminen ovat verkostoitumisen perustekijöitä

Ennen verkostoitumisen *organisaatiomallista* sekä *sisällöistä* päättämistä kuntien on *sovittava* yhdessä vähintään *seuraavista* toimenpide-ehdotusten valintaa ohjaavista *seikoista*:

- kustannusten jakamisesta ja niihin osallistumisen periaatteista sekä sitoutumisesta sovittuun kustannuslinjaan
- kaupunkiseudullisen yleissivistävän opetuksen (perusopetuksen) yhteistyöverkoston muodostamisesta
- kuntien on varmistettava ne osa-alueet ja asiat, joihin ne ovat valmiit osallistumaan
- sovittava mahdollisesta/mahdollisista ohjausryhmästä/ohjausryhmistä

Kaupunkiseudullisen *verkostomallin* toimenpide-ehdotukset koostuvat kahdesta osasta:

1. organisaatiomallit (5.1.)
2. organisaatiomallien tavoitteelliset sisällöt (5.2.)

Organisoitumisen ehdotuksina on kaksi erilaista mallia. *Keskitettyssä verkostomallissa* kaupunkiseudun kuntien perusopetuksen yhteistyötä johtaa oma koordinaattori (kehittämisjohtaja, pedagoginen johtaja tms.), joka yhdessä 1-2 muun työntekijän kanssa vastaa eri osa-alueiden hankkeiden käynnistämisestä (esimerkiksi oppimiskeskushautomon avulla), kuntien välisestä tiedottamisesta sekä muista sovittavista koordinoitavista tehtävistä.

Avoimessa verkostomallissa kunnilla ei ole yhteistä organisaatiota hoitamaan verkostoitumista, vaan tehtävät hoidetaan kunkin kunnan oman panostuksen mukaisesti. Jokainen kunta on vuorollaan verkoston vetovuorossa. Lisäksi jokainen kunta saisi oman vastuualueensa, jonka kehittämisestä ja koordinoinnista se vastaisi.

Valitun organisaatiomallin *tavoitteelliset sisällöt* johdetaan niistä tämän selvityksen aikana esiin nousseista kysymyksistä, jotka selvästi vaativat kaupunkiseudullista yhteistyötä.

Riippumatta valittavasta verkostomallista on joillakin osa-alueilla päästävä välittömästi aloittamaan nykyistä tiiviimpi seudullinen yhteistyö. Näitä ensisijaisia yhteistyöalueita ovat ainakin *opetussuunnitelmayhteistyö* sekä *yhteistyö opettajien täydennyskoulutuksen järjestämiseksi*.

1 JOHDANTO

1.1. Seutuselvitystehtävä

Tampereen kaupunkiseudun kunnallisjohtajien kokouksessa tammikuussa 2003 otettiin periaatteessa myönteinen kanta yleissivistävän koulutuksen seudullisen koulutusstrategian laadintaan. Sovittiin, että helmikuun kunnallisjohtajien kokoukseen valmistellaan toteutusehdotus.

Tämän ehdotuksen mukaisesti kunnallisjohtajat päättivät helmikuussa, että laadittavassa koulutusstrategiassa pohditaan tämänhetkisen yhteistyön muotojen kehittämistä sekä uusien yhteistyömuotojen hyödyntämistä. Koulutusstrategiassa otetaan kantaa ainakin seuraaviin näkökohtiin:

- opetussuunnitelmaprosessi
- erityisopetus
- maahanmuuttajaopetus
- lisäopetus
- tuloksellisuuden arviointi
- oppimateriaali- ja tietotekniikkapalvelut
- etä- ja verkko-opetus
- asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut sekä opettajien täydennyskoulutus
- Vuoreksen ja mahdollisten muiden alueiden koulutuspalvelut

Strategian tekijäksi valittiin Peltolammin koulun (Tampere) rehtori Markku Valkamo. Hankkeen toteuttamisaikataulu oli 1.3. - 31.5.2003. Hankkeelle nimettiin ohjausryhmä.

Hanketta varten perustetun ohjausryhmän jäsenet:

Tampereen edustajat:

- yleissivistävän koulutuksen johtaja Ulla Liljeström, puheenjohtaja
- rehtori Petri Peltonen
- johtava koulupsykologi Leena Salonen

Muita kaupunkiseudun kuntia edustivat:

- **Kangasala:** sivistystoimenjohtaja Leena Pajukoski
- **Lempäälä:** opetuspäällikkö Nina Lehtinen
- **Nokia:** koulutoimenjohtaja Matti Sivonen
- **Pirkkala:** rehtori Antero Saksala
- **Vesilahti:** sivistystoimenjohtaja, rehtori Tapani Pietilä
- **Ylöjärvi:** sivistystoimenjohtaja Anneli Raunio

1.2. Kaupunkiseudullisen koulutusstrategian lähtökohdat ja tavoitteet

1.2.1. Seudullisuuden näkökulma Tampereen kaupunkiseudulla

Maassamme on meneillään vahva kaupunkiseudullisten alueiden sisäisen yhteistyön kehittämisen vaihe. Tätä kehitystä johdetaan maakunnan liiton ja sen alaisuudessa tai sen kanssa tiiviissä yhteistyössä toimivien organisaatioiden voimin. Kehittämistyö lähtee siitä linjauksesta, että Suomessa alueilla on suuri vastuu oman seutunsa kehittymisestä. Tämä koskee myös peruskoulua.

Tampereen kaupunkiseudun veturina toimii myös koulutusasioissa Tampereen kaupunki. Yleissivistävän koulutuksen osalta tämä tarkoittaa sitä, että kaupunkiseudun erityisosaaminen tulee valjastaa kaikkien ympäröivien kuntien käyttöön. Tästä ajattelusta lähtee myös **Tampereen kaupungin yleissivistävän koulutuksen strategia** (2002), jota voidaan pitää myös tämän Tampereen kaupunkiseudun koulutusstrategian suunnannäyttäjänä. Kaupungin yleissivistävän koulutuksen strategia pohjautuu puolestaan kaupungin **Kaikem paree Tampere** -strategiaan (2001).

Yleissivistävän koulutuksen strategiaan on linjattu seuraavat, kaupungin yleisestä strategiasta johdetut osa-alueet:

1. Tampereen kasvu jatkuu vakaana

Yhtenä Tampereen kaupungin menestyksen perustana on korkeatasoisen koulutuksen läheisyys ja aktiivinen kulttuurielämä. Oppilasmäärä kasvaa lähivuosina peruskouluissa ja lukioissa. Yleissivistävän koulutuksen lähtökohta strategiassa on koulutuspalveluiden tason säilyttäminen vähintään nykyisellään oppilasmäärän kasvusta huolimatta.

2. Kaupungin vakaa kasvu edellyttää kestävän kehityksen periaatteiden noudattamista kaikessa päätöksenteossa

Koulujen ja oppilaitosten vastuu ja tehtävä tiedostetaan kestävän kehityksen periaatteiden juurruttamisessa kaikkiin kansalaisiin. Koulutuksessa tehdään tiivistä yhteistyötä ympäristötoimen ja muiden toimijoiden kanssa.

3. Verkottuminen sidosryhmien ja erityisesti seudun kuntien kanssa on kaupungin kehittymisen edellytys

Tamperelaiset koulut ovat aktiivisesti mukana yhteistyöverkostojen luomisessa julkisen sektorin, kulttuurilaitosten, elinkeinoelämän ja eri oppilaitosmuotojen välillä. Toimivien yhteistyömuotojen kehittäminen on keskeinen kilpailuvalti suhteessa muihin aluekeskuksiin.

Yhteistyö seudun kuntien kanssa lisääntyy ja tehostuu. Perinteisten yhteistyömuotojen (erityiskoulut, vieraskielinen opetus, maahanmuuttajaopetus, henkilöstön koulutus) lisäksi mm. Vuoreksen rakentaminen perustuu uudenlaiseen kuntien väliseen yhteistyömalliin. Seudullisten palvelujen kehittämisessä verkko-opetus antaa tulevaisuudessa mielenkiintoisia mahdollisuuksia niin pienten koulujen palvelutarjontaan kuin haja-asutusalueiden palvelujen saatavuuteen. Tampereen

kaupungin seudullinen ”vetovastuu” tiedostetaan. Seudullisten palveluiden tarve, toteuttaminen ja kustannustenjako selvitetään yhdessä naapurikuntien kanssa.

4. Tampereen kyky tehdä rohkeita ja kehityksen kannalta tärkeitä ratkaisuja oikea-aikaisesti on sen muista kaupungeista erottava tunnusmerkki.

Tämän on säilyttävä kaupungin menestystekijänä tulevaisuudessakin. Sekä perus- että lukio-opetuksessa etsitään uusia yhteistyökuvioita ja toimintamalleja koulutuksen järjestämisessä. Lukiokoulutuksen ja muiden toisen asteen oppilaitosten sekä paikallisten korkeakoulujen välinen yhteistyö kasvaa tarjoten opiskelijoille uusia valintamahdollisuuksia. Tampereen yliopiston kanssa on solmittu yhteistyösopimus, jonka myötä lukiolaisille avautuu mahdollisuus suorittaa määrättyjä yliopiston opetustarjontaan kuuluvia opintojaksoja, jotka opiskelija voi lukea hyväkseen myöhemmissä yliopisto-opinnoissaan. Vastaavat sopimukset valmistellaan Tampereen teknillisen korkeakoulun sekä Tampereen ja Pirkanmaan ammattikorkeakoulujen kanssa.

Koulutusorganisaatiot tuottavat yhä monimuotoisempaa opetusta tietoverkkoja hyödyntäen. E-oppimisen laajentaminen on kehityssuunta, joka näkyy peruskoulusta yliopistoon saakka tulevaisuuden oppimisympäristöjen rakentamisessa. Näin luodaan uusia mahdollisuuksia yksilölliseen ja elinikäiseen oppimiseen verkkopedagogisin metodein.

5. Yhteenveto strategiaperustasta

Kaupungin strategiassa 'Kaikem paree Tampere' on monessa kohdassa korostettu koulutustoimialan roolia kaupungin vision strategisten päämäärien toteuttamisessa. Tampereen menestymismahdollisuudet globaalissa kilpailussa perustuvat monipuolisten palvelujen saatavuuteen ja korkeatasoiseen osaamiseen. Yhteiskunnallisen tasa-arvon ja kuntalaisten hyvinvoinnin turvaajana koulutuksen merkitys on kiistaton.

Tasapainoisen elämän perustan rakentuminen alkaa kotien lisäksi päiväkodeista ja peruskouluista. Yleissivistävän koulutuksen tehtävä on tukea oppilaiden oppimista ja henkistä kasvua sekä tarjota jokaiselle parhaat mahdollisuudet itsensä kehittämiseen. Tavoite on mahdollista saavuttaa motivoituneen ja haasteelliseen työhön valmiin opettajakunnan avulla.

Yhteiskunnallisen polarisaation kasvaessa ovat syrjäytymisuhan alaiset nuoret eräs suurimmista haasteista peruskouluissa. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetuksen lähtökohtana on vaikeuksien tai niiden uhkan varhainen tunnistaminen sekä oikein kohdistetut ja riittävät tukitoimet oppimisen perustan vahvistamiseksi.

Lukiokoulutuksessa korostetaan voimakkaasti yhteistyön ja verkottumisen merkitystä muiden toisen asteen ja korkea-asteen oppilaitosten välillä. Koulutusrakenteiden joustavuus, koulutuksen järjestäjien yhteistyö sekä toimiva, monimuotoinen opinto-ohjaus mahdollistavat ja edistävät opintojen kokoamista eri oppilaitoksista ja koulutusmuodoista. Näiden osa-alueiden kehittäminen on strategiassa keskeisellä sijalla.

Koulutustoimialan ja kulttuuri- ja vapaa-aikatoimialan yhteisessä visiossa on määriteltä sivistys-Tampereen tavoitteita ja päämääriä. Yhteisiä haasteita ovat lasten ja nuorten tasapainoisen kasvun edistäminen, monikulttuurisuus, tietoyhteiskuntavalmiudet, syrjäytymisen ehkäiseminen ja kestävä kehityksen periaatteiden soveltaminen. Yleissivistävä koulutus on sitoutunut päämääriin vahvasti ja pyrkii osaltaan edistämään

niiden toteutumista koulujen toiminnassa. Vuonna 1999 voimaan tulleisiin perusopetuslakiin ja lukiolakiin on kirjattu oppilaan ja opiskelijan oikeudet hyvään koulutukseen ja kunnan velvollisuudet niiden toteuttamiseksi. Yleissivistävän koulutuksen strategia on suunnitelma siitä, miten Tampereella pyritään varmistamaan jokaisen oppilaan ja opiskelijan kohdalla lainsäätäjän antaman veloitteen toteutuminen.

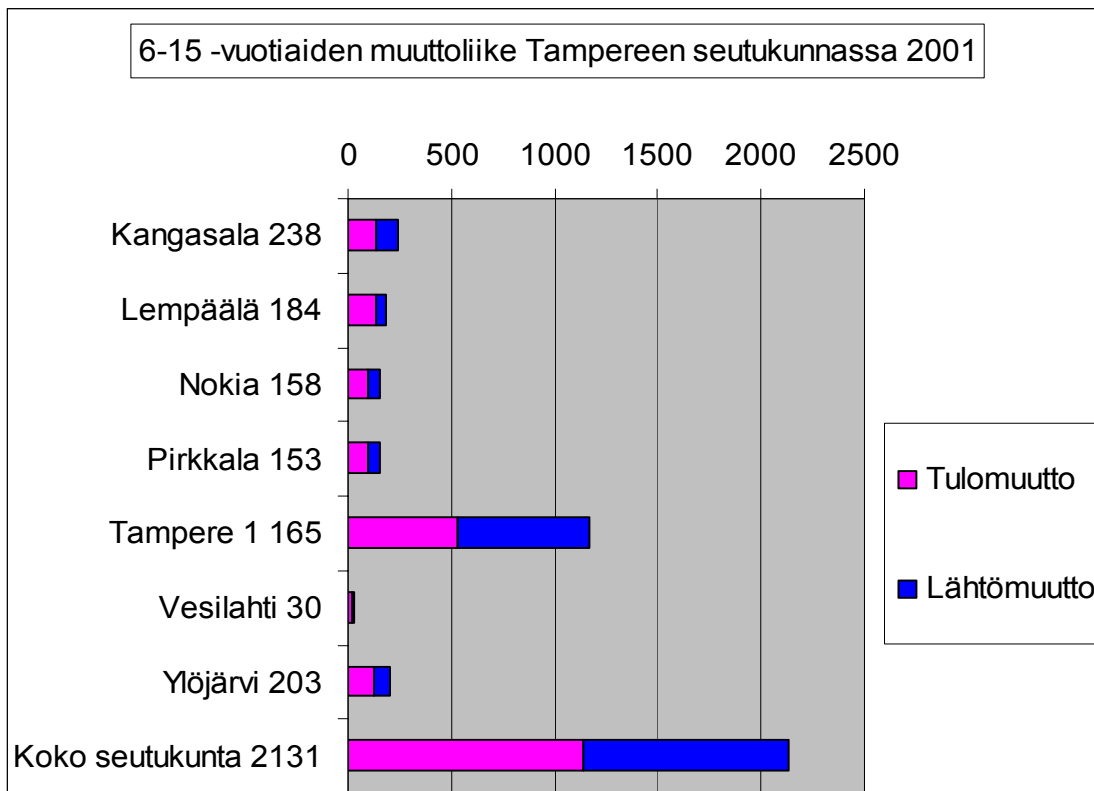
Tampereen kaupunkiseudun koulutusstrategian lähtökohtana on edellä lainatun yleissivistävän koulutuksen strategian kolmas kohta, jossa kaupunkiseudullinen yhteistyö nousee vahvasti esiin. Myös yleissivistävän koulutuksen strategian neljäs kohta, jossa korostetaan rohkeiden ja ennakkoluulottomien ratkaisujen tekemistä, on tärkeä lähtökohta kaupunkiseudulliselle strategialle.

Yleissivistävän koulutuksen strategian nykytilan analyysissä nähdään vahvuuksien ja mahdollisuuksien yhtenä keskeisenä tekijänä kehittyväkaupunkiseutu ja sen sisäinen yhteistyö.

Vaikka seudullisen kehittymisen lähtökohtana on Tampereen vahvuus ja sen mukanaan tuomat resurssit, on tärkeää nähdä myös Kangasalan, Lempäälän, Nokian, Pirkkalan, Vesilahden sekä Ylöjärven tarjoamat näkemykset ja palvelut yhteisen, aidosti verkottuneen koulutusyhteistyön lähtökohdiksi. Pienten kuntien ehdottomana vahvuutena ja osaamisalueena on palveluiden joustavuuden kautta syntyvä yksilöllisyyden huomioon ottaminen.

1.2.2. Kaupunkiseudun sisäinen muuttoliike

Vuosittain runsaat 2000 esi- ja peruskoululaista muuttaa asuinkuntaa Tampereen kaupunkiseudun sisällä. Tämä sisäinen bruttomuutto tarkoittaa käytännössä, että 85 luokallista (25 oppilasta/luokka) oppilaita muuttaa koulusta (tai esikoulusta) toiseen yhden kalenterivuoden aikana. Tämä määrä vastaa viittä koulua, joissa kaikissa on 425 oppilasta. Tulevaisuudessa määrä todennäköisesti edelleen kasvaa muun muassa Tampereen ja naapurikuntien raja-alueille nousevien asuinalueiden seurauksena.

On selvää, että näin suuri kaupunkiseudullinen muuttoliike vaati kunnilta tulevaisuudessa erittäin hyvin suunniteltua, organisoitua ja toteutettua yhteistyötä.

1.3. Kuntien välinen yhteistyö

Tampereen kaupunkiseudun kunnat ovat tehneet yhteistyötä koulutusasioissa jo pitkään. Sekä kuntajohtajien että sivistystoimenjohtajien tasolla on ollut toistuvasti tapaamisia, joissa on keskusteltu kouluasioista.

Vaikka yhteistyötä on tehty niin oppimateriaalien, erityisopetuksen kuin vaikkapa maahanmuuttajanopetuksen osa-alueilla, on kokonaisvaltainen naapurikuntien koulutuspalveluiden kehityksen seuranta jäänyt melko satunnaiseksi.

Selkeän ja johdonmukaisen yhteistyön laajempi kaupunkiseudullinen koordinointi on puuttunut resurssien vähäisyyden takia.

Pitkäaikaista, säännönmukaista yhteistyötä Tampereen naapurikunnat ovat tehneet esimerkiksi yläasteiden (7-9 luokkien koulut) vuotuisten vertailutietojen keräämisessä. Näiden tietojen avulla kukin yläaste on voinut verrata esimerkiksi omia resursseitaan, poissaoloja sekä oppimistuloksia naapurikuntien yläasteiden tuloksiin. Kerätyn tiedon vaikutuksista yksittäisten yläasteiden toimintamallien muutoksiin ei kuitenkaan ole saatavilla yhtenäistä tietoa. Pohjaselvitysten mukaan vaikutelmaksi jäi se, että yksittäiset yläasteet ovat toimineet hyvin eri tavoin.

Kunnat kertovat saaneensa Tampereelta tarvittaessa sekä tietoa että muuta koulutussektorin tukea. Lähtökodot yhteisen, kaupunkiseudullisen koulutusstrategian eteenpäin viemiseksi ovat tästä näkökulmasta katsottuna hyvät.

1.4. Tavoitteena oppiva alue

Kuntien välinen yhteistyö on perusopetuksen osalta perustunut vapaaehtoisuuteen valtiovallan patisteluista huolimatta. Ensisijainen vastuu perusopetuksen järjestämisestä on kunkin kunnan omalla vastuulla. Valtion suositusten lisäksi kuntien väliseen yhteistyöhön on löydettävä myös muita motivointitekijöitä. Päällimmäiseksi nousee aito halu hoitaa asiat sekä kunnan että viime kädessä oppilaan näkökulmasta laadullisesti entistä paremmin. Myös kunnan taloudellisten panosten parempi tuotto on tärkeä seikka.

Viime vuosien keskusteluissa on yhä vahvemmin noussut esiin kuntien välinen yhteistyö, verkostoituminen. Näiden yläpuolelle on syntynyt *oppivan alueen* -toimintamalli.

Oppivan alueen käsite tarkoittaa yksinkertaistetusti sitä, että kuntien toimijat tuntevat toistensa organisaatiot ja pystyvät avoimesti vaihtamaan tietoja ja toimimaan yhteistyössä yli kuntarajojen. Lisäksi kuntien luottamushenkilöpäätäjillä tulee olla avarakatseisuutta yli oman edun.

Käytännössä oppivan alueen jossain yksittäisessä asiassa kunnan oma etu saattaa olla ristiriidassa kaupunkiseudun yleisen edun kanssa. Tästä huolimatta asia kyetään näkemään sekä koko kaupunkiseudun että laajemmin tulevaisuuden näkökulmasta ja toimimaan tämän mukaisesti. Yksittäinen oppivan alueen kunta sekä antaa osaamistaan ja palveluitaan koko seudulle että vastavuoroisesti myös saa niitä.

Oppivan alueen ajattelu yksittäisen oppilaan tasolla tarkoittaa, että hänellä on mahdollisuus saada tasa-arvoisesti samoja palveluita ja samaa opetussuunnitelmallista opetusta kuin kellä tahansa alueen muulla oppilaalla. Lisäksi pitää pystyä ottamaan huomioon oppilaan yksilölliset valmiudet ja ominaisuudet.

2. SELVITETTÄVIEN ASIOIDEN NYKYTILA

2.1. Yleistä

Koulutusstrategian laatiminen lähti liikkeelle kuntien nykytilanteiden kartoituksesta. Ensimmäiset haastateltavat olivat Kangasalan, Lempäälän, Nokian, Pirkkalan, Tampereen, Vesilahden sekä Ylöjärven edustajat strategian ohjausryhmässä. Nokiassa haastatteluun osallistui myös kaupungin koulupsykologi. Tampereella haastateltavia oli useita, kukin haastateltava edusti omaa erityis sektoriaan (erityisopetus, opettajien täydennyskoulutus, maahanmuuttajaopetus, tietohallinto, oppimateriaalikeskus).

Edellä kerrottujen tahojen lisäksi myöhemmin on haastateltu mm. kuntien kaavoittajia.

Nykytilanteen hahmottamiseksi strategian laatija perehtyi myös lukuisiin aihealueisiin liittyviin jo olemassa oleviin strategioihin. Selvitystyön alkuvaiheessa nousi esiin, että alueyhteistyöstä oli olemassa lyhyt strateginen malli, **Toimintamalli yliopiston ja kuntien välisen yhteistyön kehittämisestä neljällä eri tasolla**. Tässä mallissa keskitytään etupäässä yliopiston sekä kuntien väliseen yhteistyön kehittämiseen neljällä eri tasolla:

Koulutusstrategiset lähtökohdat:

- *kunnan oma koulutusstrategia* (mallissa esimerkkinä Tampere)
- *koulujen ja yliopiston välisen yhteistyön kehittäminen, mm. opettajien koulutuksen suunnittelu ja toteutus koulujen ja yliopiston välisenä yhteistyönä ja sitä kautta konstruktivististen työtapojen juurruttaminen opettajiin*
- *koulujen välisen yhteistyön kehittäminen, mm. koulujen verkostoitumiseen kautta lisätään alueiden välistä tasa-arvoa sekä nivotaan opettajien verkostoituminen liikkeelle*
- *koulujen sisäisen yhteistyön kehittäminen, mm. avoin vuorovaikutus koulun sisällä, arvioinnin läpinäkyväksi tekeminen, opetussuunnitelma koulun toimintaa ohjaavaksi elementiksi*

Kun strategiatyö eteni, kävi yhä selymmäksi, että vaikka edellä esitelty malli lähestyy kuntien koulutusyhteistyötä yliopistollisesta näkökulmasta, ovat siinä esitetyt näkemykset ja lähtökohdat tärkeitä lähtökohtia laadittavalle strategialle. Edellä esitellyn mallin esittämät asiat nousivat esiin monesta suunnasta seudun kuntien perusopetuksen nykytilannetta selvitettyä.

Seuraavissa kappaleissa käydään läpi kukin käsitelty osa-alue **yleisellä tasolla**, juurikaan erittelemättä kuntakohtaisia eroavaisuuksia. Kuntakohtaiset tiedot on koottu taulukoihin sivuille 44 – 68.

2.2. Nykytilanne eri osa-alueilla

2.2.1. Opetussuunnitelmatyö

Kaupunkiseudun kuntien tavoissa tehdä opetussuunnitelmatyötä on nähtävissä sekä yhtäläisyyksiä että eroavaisuuksia. Varsinkin strategian laatimisen aikoihin meneillään olleessa opetussuunnitelmien (ops) kuntakohtaisissa prosesseissa oli merkittäviä eroja.

Jotkut kaupunkiseudun kunnat olivat omissa prosesseissaan jo hyvinkin pitkällä, kun taas toisissa kunnissa prosessi oli vasta lähtenyt tai lähtemässä liikkeelle. Syitä erilaisiin käytäntöihin sekä ops-työn etenemiseen eri vaiheissa oli nähtävissä useampia syitä. Päällimmäisiksi seikoiksi nousivat kuitenkin resurssiasiat.

Vain yhdessä Tampereen naapurikunnista (Lempäälä) on erikseen varattu henkilöstöresursseja (opetuspäällikkö) hoitamaan kunnan opetussuunnitelmauudistuksen suunnittelua sekä viemään sen toteutusta eteenpäin. Muissa Tampereen naapurikunnissa organisointivastuu jää sivistystoimenjohtajalle. Lisäksi kuntien suunnitelmat opetuspäälliköiden tai muun koulutuksen suunnitteluun painottuvan henkilökunnan palkkaamiseksi eivät ole edenneet 2000-luvulla.

Tehdyissä haastatteluissa tuli selville seuraavia opetussuunnitelmiin liittyviä seikkoja:

- uusien opetussuunnitelmien mukaisissa tuntikohtaisissa painotuksissa on jonkin verran eroja kaupunkiseudun kuntien kesken
- kieliohjelmien tarjonta on vähenemässä aikaisempiin vuosiin verrattuna (erityisesti A1- ja A2-kielissä)
- vieraskielinen opetus keskittyy paljolti Tampereelle
- uusien opetussuunnitelmien valmisteluissa on huomattavia aikataulullisia eroja kuntien välillä
- kuntien tapa hoitaa ops-työtä eroaa joiltakin osin toisistaan

Kaupunkiseudullisesti ajatellen opetussuunnitelmien erilaisuus koostuu erilaisista tuntijaoista, oppiaineksen sekä aihekokonaisuuksien erilaisista sijoitteluista eri vuosiluokille tai aihekokonaisuuksien osalta jopa päätävästään siirtämisestä yksittäiselle koululle. Seudullista opetussuunnitelmayhteistyötä ei ole tehty, ei ainakaan nyt uusiutuvien opsien osalta.

Muilta osin opetussuunnitelmalliset asiat jakautuvat paljolti tämän selvityksen muille osa-alueille.

2.2.2. Erityisopetus

Kaupunkiseudun kuntien panostukset erityisopetukseen ovat viime vuosina olleet merkittäviä. Kaikissa kunnissa päättäjät ovat nähneet erityisopetuksen tarpeet ja osoittaneet sille lisää varoja. Kunnissa koetaan erityisopetukseen suunnatut resurssit kohtuullisen hyviksi.

Resurssien nykykäyttö kuitenkin mietityttää kunnissa. Keskitettyjä erityisopetuksen palveluita haluttaisiin ainakin jossain määrin muuttaa joustavammiksi sekä enemmän

yksittäisen kunnan sisällä alueellisesti jakautuviksi. Integraation sekä inklusion periaatteiden toteuttamismahdollisuuksia haluttaisiin lisätä. Samalla kuitenkin tiedostetaan keskitetyn erityisopetuksen tarve joiltakin osin.

Tällä haavaa samantyyppistä erityistukea tarvitsevia oppilaita on sekä erityisluokissa että integroituna yleisopetuksen luokkiin. Tätä ei koeta suoranaisesti ongelmaksi, mutta kuntien erilaiset ratkaisumallit ilman kuntien välistä yhteistyötä ja tiedottamista aiheuttavat turhaa työtä sekä mahdollisesti päällekkäisiä ratkaisumalleja.

Tampereen naapurikunnat esittävät hyvin yksituumaisesti, että pienempien diagnosoitujen (esimerkiksi vaikeammat aspergerit, dysfaatikot, autistit yms.) ryhmien opetus voitaisiin jatkossakin hoitaa keskitetysti Tampereella.

Useissa pohjahaastatteluissa muistutettiin oppilaan edun ensisijaisuudesta eli kun oppilaalle etsitään juuri hänelle sopivia erityisopetuksen ratkaisuja, on oppilaan näkökulma pidettävä esillä. Kunnan ei aina ole omalta kannaltaan mielekästä tarjota oppilaalle koulupalveluja omasta kunnasta. Toisaalta esimerkiksi oppilaan iästä, koulumatkasta tai jostain muusta syystä voi myös oppilaan lähettäminen keskitettyyn koulupalveluun olla toisinaan epätarkoituksenmukaista.

Erityisopetuksen seudullista verkostoitumista vahvistaisi, mikäli kunnat korostaisivat omissa erityisopetuksen strategioissaan sekä muissa suunnitelmissaan nykyistä enemmän kaupunkiseudullista yhteistyötä.

2.2.3. Asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut

Asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut kiinnittyvät paljolti erityisopetuksen kokonaisuuteen. Jatko-toimenpiteitä pohdittaessa asiantuntija- ja konsultaatiopalveluja on tarkasteltava kiinteässä yhteydessä erityisopetuksen kanssa. Näin siitä huolimatta, että monet näistä asioista tullaan jatkossakin todennäköisesti hoitamaan paljolti kuntakohtaisin ratkaisuin sekä toimintamallein.

Asiantuntija- ja konsultaatiopalveluiden järjestämisen nykykäytännössä on kuntakohtaisesti paljon eroja. Esimerkiksi koulupsykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämisessä on kunnittain erilaisia ratkaisumalleja ja painotuksia. Joskus edellä mainitut palvelut saattavat olla keskenään vaihtoehtoisia 1-6 ja 7-9 vuosiluokkien kesken, toisinaan palvelut ovat perheneuvolatyyppisten toimintojen sisällä, toisinaan koulupuolella on erikseen omat palvelunsa (esimerkiksi psykologipalveluiden osalta).

Tampereen ja naapurikuntien välillä ja naapurikuntien kesken on nykyisinkin paljon yhteistyötä. Myös Tampereen kaupunkiseudun yhteistyöhön kuulumattomat kolmannet osapuolet saattavat olla kuntien yhteiskumppaneita.

Nykykäytännössä kunnat tuottavat asiantuntija- ja konsultaatiopalveluita yhä enemmän itse. Toisaalta taustalla on halu turvata palvelujen saatavuus oman kunnan asukkaille, toisaalta nykyinen yhteiskunnallinen kehitys on johtanut siihen, että asiantuntija- ja konsultaatiopalvelujen tarpeellisuus on kasvanut merkittävästi. Myös konstruktivististen oppimiskäsitysten mukanaan tuoma oppilaan yksilöllisyyden korostuminen luo lisätarvetta mainitunlaisille tukipalveluille.

Pohjahaastatteluissa nousi esiin, että kuntien itse tuottamat asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut toimivat pääsääntöisesti hyvin. Silti tulevaisuuden suhteen on kunnissa nähtävissä epävarmuutta sekä toiveita alueellisten voimavarojen entistä

tehokkaampaan hyödyntämiseen. Jokaisen kunnan ei ole mielekästä yrittää erikoistua jokaiselle asiantuntija- ja konsultaatiopalveluiden sektorille.

Erityisesti kuntarajat ylittävän asiantuntija- ja konsultaatio-osaamisen hyödyntäminen näyttäisi olevan toivottavaa. Jo olemassa oleva esimerkki tämänyyllisestä yhteistoiminnasta on Hämeenlinnan seudulla toimiva Oppijan Tuki, josta kerrotaan tarkemmin toisaalla tässä strategiassa.

Yhteistyön ja pelisääntöjen selkiyttämistä ja tiivistämisestä huolimatta pohjahaastatteluissa tuli esiin toive yksilöllisten ja joustavien ratkaisujen löytämiseksi. Tämä tarkoittaisi joiltakin osin nykykäytännönkin mukaisia oppilaskohtaisia erillissopimuksia.

Yhtenä osa-alueena haastatteluissa nousi esiin sairaalakouluihin (Nokian Pitkäniemi ja Tampereen Koivikkopuisto) liittyvät yhteistyö- ja toimintamalliasiat. Toiveena olisi näiden periaatteiden edelleen selkiyttäminen. Nykykäytännön mukaan sekä vieriopetuksessa (sisällä osastolla) että lastenpsykiatrisen osaston kautta hoitojaksolla koulussa (Koivikkopuisto) olevasta oppilaasta laskutetaan samojen periaatteiden mukaisesti. Näiden perusteiden selvitystyö on jo joiltakin osin käynnissä.

2.2.4. Maahanmuuttajaopetus

Tampereen naapurikuntien käytännöt maahanmuuttajanopetuksessa ovat keskenään erilaisia. Haastatteluissa selvisi, että kuntien toimintamallit ovat paljolti sattumanvaraisia. Osittain se johtuu siitä, että maahanmuuttajia on viime vuosina saapunut Tampereen naapurikuntiin ripotellen. Isoja ryhmiä ei ole muutama vuoteen saapunut lainkaan. Tästä syystä kuntien omat maahanmuuttajien valmistavat luokat ovat viime vuosina.

Kun kuntaan saapuu vuosittain vain muutamia maahanmuuttajia, ei heidän koulunkäyntinsä organisoitu järjestäminen omassa kunnassa ole mielekästä. Siksi kuntiin on syntynyt erilaisia valmistavan opetuksen toimintamalleja.

Oppilas saatetaan esimerkiksi sijoittaa tavalliseen luokkaan ja tukea hänen koulunkäyntiään erilaisilla tukitoimilla. Sattumanvaraisuus kuitenkin aiheuttaa helposti myös sen, että tukitoimetkin ovat sattumanvaraisia eivätkä tue tarpeeksi oppilaan koulunkäyntiä sekä suomenkielen opiskelua. Uuden maahanmuuttajaoppilaan suomi toisena kielenä –opetus ei usein ala systemaattisesti. Näin oppilaan kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan saattaa jäädä heti alkuun vaillinaiseksi, mikä puolestaan aiheuttaa myöhemmin kasvavaa syrjäytymisuhkaa.

Kolmella Tampereen kuudesta naapurikunnasta on voimassa oleva sopimus oppilaiden lähettämistä maahanmuuttajien valmistavan opetuksen luokille. Käytännössä sopimus tarkoittaa, että näiden kuntien kanssa laskutukselliset asiat on sovittu. Kaikki sopimuskunnat eivät nykyisin kuitenkaan käytä sopimuksen oikeuttamia palveluita.

Kunnat, joilla on sopimus Tampereen kanssa valmistavasta opetuksesta, ovat sopimuksettomia kuntia vahvemmillä oppilaspaikkojen saamisessa. Tämä johtuu käytännössä siitä, että sopimuskuntien laskuttaminen on varmemmalla pohjalla kuin sopimuksettomien kuntien. Kummassakin tapauksessa päätöksen oppilaaksi ottamisesta tekee sama viranhaltija eli Tampereen kaupungin yleissivistävän koulutuksen johtaja.

Palveluista laskuttaminen on yksi tärkeimmistä selvitettävistä asioista. Lakisääteisesti asia on kunnossa oppilasta kohden tulevan valtionosuuden puolesta. Todellisten kustannusten ja valtionosuuden välisen erotuksen laskeminen onkin jo vaikeampi asia. Näiden perusteiden laskemiseen ei toistaiseksi ole löydetty missään päin Suomea ratkaisua.

Laskutusprosessien hoitamista varten on kehitetty järjestelmä ulkokuntalaisen oppilaan laskuttamiseksi maahanmuuttajien valmistavassa opetuksessa. Tässä prosessissa määritellään se, miten vieraskuntalaisen oppilaaksi otto tapahtuu, tarkistetaan kuntien sopimustilanne ja oppilaan huoltajat tekevät asianmukaisen hakemuksen. Samalla tiedotetaan Tampereen kaupungin oppilasrekisterin pitäjää sekä laskutusreskontraa.

Oppilaskohtaisen sopimuksen laatiminen vaihtelee sen mukaan, onko kunnalla voimassaolevaa sopimusta maahanmuuttajaopetuksesta Tampereen kanssa vai ei. Lisäksi katsotaan, edetäänkö yleissopimuksen mukaan vai määritelläänkö sopimukseen erikseen maksujen jakautumisen perusteet.

Suomi toisena kielenä (S2) opetuksen järjestäminen on kunnissa satunnaisempaa kuin valmistavan opetuksen järjestäminen. Kuntien valmiudet S2-opetukseen ovat vielä vaillinaiset.

Uudet (opetuskokeilussa 2003–2004 noudatettavat) opetussuunnitelman perusteet määräävät, että muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvalle oppilaalle korvataan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärä joko osittain tai kokonaan suomi toisena kielenä – oppisisällöillä. Muuta kuin suomea äidinkielenään puhuvan oppilaan opetus on suunniteltava nykyistä tarkemmin.

Tampereella on maahanmuuttajien kouluasioita varten erillinen maahanmuuttajakoordinaattori. Hänen tehtävänä on organisoida ja kehittää Tampereen kaupungin maahanmuuttajaoppilaiden opetusta. Tärkeänä osana tätä ovat opettajien täydennyskoulutustilaisuudet. Näihin tilaisuuksiin voivat maksutta osallistua myös naapurikuntien opettajat.

Nykyisin tiedot opettajien täydennyskoulutuksista sekä mahdollisista muista maahanmuuttajaoppilaiden opetuksen palveluista eivät aina löydä naapurikunnissa oikeita henkilöitä. Koska maahanmuuttaja-asioita hoidetaan kunnissa usein sosiaalisektorilla, tiedonkulku sen ja koulusektorin välillä ei aina toimi yksittäisen kunnan sisällä. Lisäksi koulusektorille ei aina ole nimetty yhteyshenkilöä, joka tuntisi oman kuntansa maahanmuuttajaopetuksen tilanteen.

2.2.5. Lisäopetus

Lisäopetuksella tarkoitetaan oppilaan saamaa opetusta peruskoulun päättävän yhdeksännen luokan jälkeen mutta toisaalta myös ennen lukiota tai muuta toisen asteen koulutusta saatavaa opetusta. Muutamilla kaupunkiseudun kunnilla on lisäopetuksesta olemassa oleva tai valmistumassa oleva vuosisuunnitelma tai muu lisäopetusta koskeva suunnitelma.

Pääsääntöisesti on nähtävissä, ettei perinteistä kymppiluokka-ajattelua enää koeta samalla tavalla toimivaksi kuin aikaisempina vuosina. Lisäopetuksen alle on viime vuosina kehitetty ja kehitetään edelleen uudenlaisia malleja.

Lisäopetuksen perustuu siihen, tavoitteleeko oppilas lukiopaikkaa vai pyrkiikö hän korottamaan arvosanojaan ja tutustumaan työelämään. Kolmantena vaihtoehtoisena linjana voidaan nähdä aikalisän ottaminen ja tulevaisuuden miettiminen. Viimeksi mainittu lähestyy perinteistä kymppiluokka-ajattelua.

Kunnista kantautuneiden toiveiden mukaan lisäopetuksessa voitaisiin tehdä kaupunkiseudullista yhteistyötä ainakin kokemusten vaihtamiseksi. Eri kunnissa on jo olemassa omia ratkaisuja ja jonkinlaista yhteistyötäkin, mutta asian lähempään tarkasteluun on varmasti myös tarvetta.

Lisäopetus kytkeytyy osittain myös toisen asteen opetukseen lukion kautta. Mikäli lukiokynnys nousee korkeaksi, niin erityisesti Tampereella lisäopetukseen pyrkivien oppilaiden määrä kasvaa merkittävästi. Naapurikunnissa lukiokynnyksellä ei ole näin suurta vaikutusta lähinnä siksi, että kynnynksen vuosittaiset heilahtelut ovat pienempiä.

Lisäopetuksen piiriin luetaan kunnissa jonkin verran myös sinne kuulumatonta opetusta, kun peruskoulunsa päättämään pyrkiviä oppilaita ohjataan samantapaisiin koulutuksiin peruskoulunsa jo päättäneiden kanssa.

2.2.6. Tuloksellisuuden arviointi

Opetuksen tuloksellisuuden arviointia kunnat suorittavat hyvin erilaisin menetelmin. Seurannan alla ovat muun muassa talouden tunnusluvut, opetuksen laatu, erilaiset tilastolliset seurannat (opettajien sairauspoissaolot, oppilaiden menestyminen jne.). Esimerkiksi taloudellisten tunnuslukujen vertailussa tilannetta vaikeuttavat kuntien keskinäisesti erilaiset laskentatavat. Vertailukelpoisten yksikköhintojen saaminen ei ainakaan vielä ole kokonaisuudessaan onnistunut.

Kuntarajat ylittävää arviointivertailua on toistaiseksi yllättävän vähän, selkein tämänsuuntainen vertailu on kymmenisen vuotta jatkunut Tampereen naapurikuntien yläasteiden keskinäinen, vuosittainen tilastovertilu opetukseen käytettävistä rahoista, opetuksen muista resursseista, poissaoloista sekä osittain oppimistuloksista.

Kuntien välisissä arviointisuunnitelmissa on suuriakin eroja. Joillakin kunnilla on meneillään useammanlaisia arviointiprosesseja joko yksinään tai yhteistyössä jonkin ulkopuolisen toimijan, esimerkiksi Opetushallituksen kanssa.

Tehdyissä haastatteluissa nousi esiin tarve ja halu päästä tälläkin osa-alueella eteenpäin. Esiin nousi lisäksi toive tuloksellisuuden arvioinnin selkiyttämisestä.

2.2.7. Etä- ja verkko-opetus

Tampereen naapurikuntien edustajat eivät kokeneet etä- verkko-opetusta kovinkaan ajankohtaiseksi arvioidessaan perusopetuksen nykytilaa. Kaikki olivat yhtä mieltä tämän opetuksen osa-alueen vahvistumisesta lähivuosina, mutta he uskoivat sen merkityksen kasvavan ensin toisen asteen koulutuksessa. Vasta siitä saatujen kokemusten sekä toisaalta sisältöjen kautta uskotaan etä- ja verkko-opetuksen merkityksen kasvavan myös perusopetuksen puolella.

Tampereella on etä- ja verkko-opetukseen panostettu joillakin perusopetuksen kouluilla (mm. Kaukajärven ja Kissanmaan koulut). Näillä kouluilla etä- ja verkko-opetus on tapahtunut etupäässä joidenkin hankkeiden kautta. Myös muutamalla

Tampereen naapurikunnalla on ollut keskenään yhteisiä etä- ja verkko-opetushankkeita.

Etä- ja verkko-opetuksen kohdalla on syytä muistaa opetusmenetelmän lyhyt historia (alle kymmenen vuotta). Valmiiden, myös perusopetukseen soveltuvien menetelmien ja sisältöjen löytäminen ja käyttäminen on vielä käyttäjien (oppilaat ja opettajat) kannalta liian monimutkaista.

Tampereen kaupungin etäopetuskeskuksen suunnitelma sekä **Tampereen koulutuksen tietoyhteiskuntaohjelma 2003** hahmottelevat joitakin perusopetustakin koskevia etä- ja verkko-opetushankkeita. Näiden vielä lähinnä kokeiluasteella olevien hankkeiden vieminen eteenpäin näyttää vasta millä tasolla tulevaisuudessa tätä opetusmenetelmäsektoria voidaan käyttää yleissivistävässä koulutuksessa.

2.2.8. Opettajien täydennyskoulutus

Tämä osa-alue nousi selvästi tärkeimmäksi kokonaisuudeksi naapurikuntien sivistystoimien johtavien virkamiesten taustahaastatteluissa. Useammassakin haastattelussa kävi selväksi, että kuntien nykyiset hallinnolliset resurssit eivät riitä opettajien täydennyskoulutuksen suunnitelmalliseen hoitamiseen ja kehittämiseen.

Nykyisin resurssivajeet aiheuttavat paljolti kädestä suuhun elämisen. Kunnat järjestävät virkaehtosopimuksen mukaiset koulutukset (VESO-koulutus) pääsääntöisesti sellaisella minimitasolla, että asiat tulee hoidettua. Koulutukset sinänsä voivat olla laadukkaita, mutta niiden suunnitelmallisuudessa on puutteita. Aina kyse ei ole yksinomaan koulutukseen suunnattujen rahojen puutteesta, vaan nimenomaan koulutuksen suunnitteluresurssien olemattomuudesta.

Täydennyskoulutuksen tarve nousi esiin erityisesti opetussuunnitelman uudistumisen näkökulmasta. Uudenlaisen oppimiskäsityksen mukaisten menetelmien opettaminen opettajille koettiin niin isoksi asiaksi, että siitä yksin selviytymistä pidettiin hyvin vaikeana.

Myös aineenopettajien täydennyskoulutustarve korostui haastatteluissa. Erityisesti Tampereen naapurikunnissa aineenopettajat kaipaisivat koulutusta sekä yhteisiä seudullisia tilaisuuksia, joissa he voisivat keskustella ja vaihtaa kokemuksiaan muiden saman aineen opettajien kanssa.

Tampereella joitakin vuosia toiminut opettajien muodostama kouluttajapankki on sittemmin kuihtunut pois. Tämän toiminnan mahdollinen uudelleen käynnistäminen sekä toiminnan periaatteiden tarkistaminen sekä kaupunkiseudullinen käyttäminen nousi esiin keskusteluissa.

2.2.9. Oppimateriaali ja tietotekniikkapalvelut

Vaikka lähes kaikki tähän koulutusstrategiaan liittyvät aihealueet ovat kovassa murroksessa, voidaan erityisesti oppimateriaalipalvelujen osalta puhua ”savupiipputeollisuuden katoamisesta”. Perinteinen oppimateriaalikeskusajattelu lainattavine diakuvineen sekä muine perinteisine av-välineineen on vähitellen katoamassa. Toimivia keskuksia on kaupunkiseudulla 3-4 tarkastelutavasta riippuen.

Oppimateriaalikeskusten ykköspalvelu on tällä haavaa videoiden lainaaminen. Aikaisemmin lainattavissa olleet kalvosarjat ovat vaihtuneet suurelta osin cd-rom-

levyjen sekä Internet-sivujen kautta tarjottavaksi. Uusia kalvosarjoja ei enää tule tarjolle lainkaan, sama tilanne on diakuvien kanssa. Myös vielä suosittujen videonauhoitusten osalta suunnanmuutos on jo ennakoitavissa. Tulevaisuudessa nauhoituksia tullaan lainamaan nykyistä vähemmän kunnes lainaustoiminta loppuu kokonaan.

Kaikkiaan voidaan sanoa, että oppimateriaalikeskukset ovat muuttuneet tai muuttumassa tiedonhankintakeskuksiksi (tai tietotekniikkapalvelukeskuksiksi). Kuntiin on muotoutumassa erilaisia oppimateriaalikeskusten paikan periviä organisaatioita. Osalle näistä muutoksista näyttää olevan ominaista kaikkien kuntalaisten palvelemista korostava ajattelu entisen koulusuuntautuneisuuden sijaan.

Myös kirjastojen merkityksen muuttuminen sekä niiden käyttö kunnallisina informaatiokeskuksina on jo nähtävissä. Nämä keskukset palvelevat tulevaisuudessa yhä enemmän myös (paikallisia) kouluja.

Kunnat etsivät parhaillaan uusia ratkaisuja tietokoneiden teknisen tuen sekä verkon ylläpitoon. Opetussektori muodostaa näissä ratkaisuissa usein oman kokonaisuuden osana kunnan muuta kokonaisratkaisua. Tampereen kuudesta naapurikunnasta puolet on joko ulkoistanut tai tehnyt ulkoistamispäätöksen näiden palveluiden osalta. Kaikissa tapauksissa ei kyse ole pelkästään kustannuksista vaan mukaan on liitetty myös näkemys siitä, että tietokoneiden tehokas käyttö vaatii koneiden jatkuvaa toimintavarmuutta. Haastatteluissa pohdittiin myös kysymystä siitä, mikä tietotekniikkapalvelujen tuottamisessa on olennaisinta. Vastauksissa kallistuttiin pelkkien kustannusten sijasta jonkin verran toimintavarmuuden puolelle.

Tampereen naapurikunnista esitettiin, että tietotekniikkapuolella tulisi selvittää alueellisten yhteishankintojen kautta mahdollisesti tulevat hyödyt. Lisäksi pedagogisten tukihenkilöiden puute tuli haastatteluissa esiin.

2.2.10. Vuoreksen sekä muiden mahdollisten yhteisalueiden tilanne

Tampereen ja Lempäälän yhteisen tulevaisuuden asuinalueen, Vuoreksen, lisäksi Tampereen raja-alueilla on nähtävissä joitakin alueita, joilla yhteisten koulupalveluiden mahdollisuus olisi ainakin hyvä selvittää nykyistä tarkemmin.

Vuoreksen alueen osalta koulupalvelujen tuottaminen sekä näiden palvelujen tarkempi pohdinta on Lempäälän kannan mukaan hyvä aloittaa siinä vaiheessa kun alueen kaava-asiat ovat tarkentuneet. Tällä haavaa Lempäälän puolelta ei olla erikseen suunnittelemassa Vuoreksen kouluasioita. Lempäälällä on toki edustus Vuoreksen alueen palveluiden tarjontaa valmistelevalle ryhmälle.

Keskeisiksi asioiksi tulevaisuuden yhteisissä koulutaloissa nousevat Lempäälän puolelta opetussuunnitelmalliset asiat sekä yhteisten koulujen kulttuureihin liittyvät seikat.

Nykyisissä suunnitelmissa Vuoreksen keskustajamaan rakennettaisiin Tampereen puolelle yksi 5-9 luokkien koulu koko alueen yhteiseksi kouluksi. Muut kolme koulua olisivat 1-4 vuosiluokkien kouluja, jotka sijaitsisivat päiväkotien ja esikoulujen kanssa samoissa kiinteistöissä. Näistä kouluista yksi rakennetaan Lempäälän puolelle ja kaksi muuta Tampereen puolelle.

Tampereella saattaa tulevaisuudessa olla yhteisiä kouluhankkeita myös Kangasalan, Nokian, Pirkkalan sekä Ylöjärven kanssa.

Kangasalan osalta merkittävimmäksi tulevaisuuden alueeksi nousee Ojala-Lamminrahkan alue, jonka osayleiskaava-suunnittelu on parhaillaan alkuvaiheessa. Tämä Tampereen (Ojala) ja Kangasalan (Lamminrahka) alueelle mahdollisesti tulevaisuudessa nouseva asuinalue on mahdollisesti jopa Vuoreksen kokoluokkaa.

Ojala-Lamminrahkan alueen pohjaselvitykset ovat meneillään ja hankkeelle on perustettu ohjausryhmä. Vielä hanketta varten ei ole perustettu palvelusektorin (koulu- ja sosiaalipuoli) omaa työryhmää. Sen aika tulee vasta mahdollisessa asemakaavoitusvaiheessa.

Nyt on kuitenkin jo selvää, että alueesta voi muodostua niin merkittävän kokoinen, että Kangasala ei mahdollisesti tulisi selviämään hankkeesta yksinään. Alueen Kangasalan puolen asukasluvut tulisivat ratkaisusta riippuen 1000 – noin 3000 asukkaan välimaastoon. Tampereen osuus liikkuisi mahdollisesti vielä suuremmissa luvuissa.

Käytännössä viimeksi mainittu saattaisi tarkoittaa, että Ojalan alueelta etsittäisiin Tampereen puolella vaihtoehtoa Nummi-Sorilan käyttöönotolle. Mikäli Lamminrahkan puolelle Kangasalle nousisi jopa yli 3000 asukkaalle asuntoja, olisi edessä poikkeuksellisen tiivis kuntien välinen yhteistyö.

Kangasalan osalta toiseksi mahdolliseksi koulupuolen yhteistyöalueeksi tulee Holvastin kohdalle Kangasalan puolelle asemakaavoitettava alue, jonka rakentaminen alkaa mahdollisesti viiden vuoden kuluessa. Alueelle olisi tulossa noin 300 asukasta.

Lisäksi Vatialan alueelle tulee täydennysrakentamista, joka saattaa nostaa alueen asukaslukua noin tuhannella.

Muita mahdollisia raja-alueita löytyy sekä Kaukajärven Annalan ja Ruskon suunnalla että Mannakorven suunnalla. Näiden alueiden kaavoituksessa ei tällä haavaa tapahdu mitään, koska Ojalan-Lamminrahkan alueen selvitystöiden tuloksia odotellaan ensin.

Nokialla Rounionkadun ja tulevan moottoritelinjauksen väliin jäävä alue on tulevaisuudessa tulossa asemakaavoitukseen. Tämä aivan Tampereen rajassa kiinni oleva kolmionmallinen alue sijaitsee hyvin lähellä Tampereen puolella sijaitsevaa Kalkun koulua.

Pirkkalan osalta mahdollinen yhteisalue saattaa löytyä Pirkkalan Partolan sekä Tampereen Härmälän suunnan välillä. Pirkkalan Partolan alueelle on tulossa asemakaava, jonka mukaisesti alueelle nousee asuinkiinteistöjä. Erillisiä koulupalveluja alueella ei tällä tietoa olla suunnittelemassa, vaan koulupalvelut on ajateltu hoitaa 1-6 vuosiluokkien osalta piakkoin laajennettavalla Nuolialan koululla.

Ylöjärvellä ja Tampereella on nykyisin Ylöjärven Siivikkalan ja Vuorentaustan kautta asutuksellista rajapintaa. Tulevaisuudessa Siivikkalaan tullaan todennäköisesti asemakaavoittamaan asutusta noin tuhannelle ihmiselle. Tämä lisäasutus pääsee alkamaan aikaisintaan noin 2010 vuoden tietämillä. Ajatuksena on, että alue kasvaisi sen jälkeen noin sadalla asukkaalla vuodessa aina vuoteen 2020 asti. Alueen vaikutuksia koulupalveluiden osalta on vaikea vielä määrittellä.

3. OLEMASSA OLEVIA MALLEJA

3.1. Yleistä

Kun pohditaan Tampereen kaupunkiseudulle sopivaa seudullista koulutusstrategiaa, pitää lähtökohtana olla alueen ja sen kuntien ominaispiirteiden ja toiveiden mukainen kokonaisuus.

Vaihtoehtoja etsittäessä tulee eteen kaksi päälinjaa. Ensinnä kaupunkiseudullisen koulutusyhteistyön osittain myös organisatorisesti yhdistävä malli sekä toisena mallina seudullista yhteistyötä pääsääntöisesti nykyisen organisaation kautta kehittävä malli

Kummastakin mallista löytyy jo olemassa olevat esimerkit. Ne eivät toki täysin puhtaasti edusta sisällöltään juuri niitä aihealueita, joita Tampereen kaupunkiseudun yhteistyömalli etsii.

Kevyemmällä mallilla, olemassa olevien organisaatioiden kautta alueellista, ylikunnallista yhteistyötä rakentavat Turun seudun kunnat. Heidän mallinsa on nimeltään Turun Seudun Opetustoimen Foorumi.

Opetustoimen foorumi on toiminut vuoden 2002 alusta nykyisten organisaatioiden sisällä ilman omia työntekijöitä. Todennäköistä kuitenkin on, että muutaman vuoden sisällä foorumi vahvistuu omilla työntekijöillä.

Resursoidummasta mallista esimerkki löytyy Hämeenlinnan seudulta Oppijan Tuki – nimisen uuden ylikunnallisen organisaation alta. Se keskittyy pääosin opettajien jaksamisen edistämiseen sekä erityisopetuksen ongelmiin.

Näiden jo toimivien mallien lisäksi seudullisen koulutusyhteistyön malleja perusopetuksen osalta selvitetään tai ollaan alkamassa selvittää useammallakin kaupunkiseudulla Suomessa, esimerkiksi Lahden, Jyväskylän, Oulun ja Porin seuduilla.

3.3. Turun Seudun Opetustoimen Foorumi

Turun Seudun Opetustoimen Foorumi sai alkunsa vuoden 2002 alusta, kun Turku ja kymmenen seudun kuntaa aloittivat koulutustoimialan yhteistyötoiminnan. Varsinaisesti Foorumi on säännöllisesti toimiva neuvotteluryhmä.

Päätehtävänä neuvotteluryhmällä on Turun kaupunkiseudun opetuksen ja sen tukitoimien kehittäminen seudullisesti yli kuntarajojen. Toisena kokonaisuutena se on käynnistänyt seudullisen opetustoimen kustannustietojen vertailemisen. Myös oppimistulosten vertaileminen kaupunkiseudullisesti on käynnissä.

Edellä kerrotuilla järjestelyillä on Turun seudulla pyritty siihen, että opetusjärjestelyille löytyisi kussakin tapauksessa sekä oppijan kannalta paras tulos että toisaalta myös taloudellisesti ajatellen kestävä ratkaisu. Seudullisen yhteistyön lähtökohtana on oppivan alueen ajattelu, jossa kaikki toimijat ovat keskenään avoimia ja kertovat kaikista oman kuntansa suunnitelmista avoimesti kaikille mukana oleville toimijoille.

Foorumin vetovuoro vaihtelee vuosittain. Vuonna 2002 aloitusvuoro oli Turulla, sitten vuoro siirtyi Raisiolle, jonka sivistystoimenjohtaja vastaa toiminnan koordinoinnista vuonna 2003. Foorumin ytimen muodostavan neuvotteluryhmän tärkeimmiksi tavoitteiksi on määritelty seuraavat seikat:

- koulutussektorin tietojen välittäminen kaupunkiseudun kuntien kesken (alkujaan ei erillisiä suunnitelmia tietojen siirtämiseksi)
- yhteisten täydennyskoulutustilaisuuksien säännönmukainen järjestäminen
- arvioinnin yhtenäistäminen kaupunkiseudullisesti
- säännölliset eri vastuiden kiertojärjestelmät
- säännölliset sähköpostiyhteydet (kunkin kunnan on velvollisuus uutta suunnitellessaan ensin informoida muita kuntia sähköpostin välityksellä)
- oppilaat siirtyvät jatkuvasti yli rajojen (sekä yleisopetuksen että erityisopetuksen oppilaat)
- palveluita ostetaan kuntaseudulla ristiin (ei aina pelkästään Turulta vaan mahdollisesti myös naapurikunnalta)
- pedagogisen kouluttamisen malli (tietyn asian osaajat käyvät kouluttamassa alueella muita samaa tietoa tarvitsevia)
- alueellinen oma arviointikoulutus (7-8 hengen joukko eli arvioitsijapooli koulutuksessa (Turun yliopisto), arvioitsijat valmistuvat kevään 2003 aikana, poolin jäsenet alkavat kiertää kouluilla, ovat silloin virkavapaalla omasta työstään (etukäteiskysyntä on ollut kova)
- tietyillä Foorumin osa-alueilla on omat vastuuhenkilönsä, mutta erillistä hallinnollista rakennetta ei toistaiseksi ole (tulevaisuudessa voi olla mahdollista, että palkataan hallinnollinen koordinaattori)

Vahva käytännön esimerkki Turun Seudun Opetustoimen Foorumin yhteistyöstä on uusien opetussuunnitelmien alueellinen yhteistyö Turun seudulla. Syksyllä 2002 kunnat informoivat toisiaan tulevasta tuntijakoesityksistään sekä alkoivat tarkistaa, miltä osin tuntijakojen olisi tarpeellisia olla yhtenäisiä. Yleensäkin opetussuunnitelmien uudistamistyö on sujunut tiiviissä yhteistyössä Turun ja sen naapurikuntien kesken.

Tampereen kaupunkiseudun näkökulmasta Turun Seudun Opetustoimen Foorumin toiminnassa on paljon yhteneväisiä tavoitteita ja asioita. Edellä listatut pedagogiset asiat istuisivat kaikki Tampereen kaupunkiseudulle.

Turun mallissa on lähdetty liikkeelle nykyisellä organisaatiolla. Ehkä juuri siitä syystä asiasisältöjen käytännön toteuttamisen eteenpäin vieminen vaikuttaa avoimelta kysymykseltä. Näin varsinkin siksi, että Turun naapurissa on paljon pieniä kuntia, jotka ovat halukkaita tulemaan mukaan Foorumiin, mutta niiden mahdollisuudet antaa omaa työpanostaan Foorumin hyväksi vaikuttavat ainakin ulkopuolta katsottuna hieman kevyiltä.

Tampereen kaupunkiseudulla naapurikunnat ovat Vesilahtea lukuun ottamatta jo varsin isoja kuntia. Myös Vesilahden viime vuosien kasvuvauhti on tehnyt siitä aiempaa tasapuolisemman kaupunkiseudullisen toimijan. Huolimatta Tampereen seudun kuntien vahvuuksista, voivat niiden mahdollisuudet antaa omaa panostaan nykyisestä virkakoneistostaan koko kaupunkiseudulle olla huonot. Pääsyy tähän on kuntien voimakas sivistys- ja sosiaalisektorien kasvuvauhti ja sen mukanaan sitoma resurssitarve.

3.4. Hämeenlinnan seudun Oppijan Tuki

Oppijan Tuki on vuonna 2001 käynnistynyt Hämeenlinnan seudun kahdeksan kunnan yhteinen kehittämishanke koulutyön hyväksi. Visiona on ollut kehittää seudun kouluista oppimisympäristöjä, joissa oppiminen lähtee oppilaiden omista edellytyksistä ja tarpeista. Oppijan Tuki on selvästi pedagogisen osaamisen tukimuoto.

Hanke lähti liikkeelle riittämättömyyden tunteesta. Opettajat kokivat, että heidän voimavaransa ja osaamisensa eivät riitä oppilaiden auttamiseen niin paljon kuin olisi tarvetta. Oppimisen esteenä olivat jatkuvasti laajenevat oppimisvaikeudet sekä sosiaaliset ja psyykkiset vaikeudet.

Vaikka erityisopetukseen ja asiantuntijapalveluihin on pitkin maata lisätty resursseja, alettiin Hämeenlinnan seudulla tuntea, että oppimisvaikeuksien sekä sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien parissa toimivat ammattilaiset tunsivat itsensä riittämättömiksi yhä kasvavien ongelmien kanssa.

Erityisopetuksen resurssien lisäämisestä sekä oppilashuollon kasvattamisesta ei enää koettu olevan varsinaisesti hyötyä. Hämeenlinnan seudulla tätä osa-aluetta on alettu kutsua **Huolen harmaaksi vyöhykkeeksi**. Opettajille tehdyn kyselyn perusteella oppilaista 8,6 prosenttia on sellaisia, joiden opettamiseen ja tukemiseen eivät opettajien voimavarat riittäneet.

Hämeenlinnan seudulla tehdyn kyselyn mukaan sekä muiden kokemusten jälkeen tehtiin päätelmä, jonka mukaan erityisluokkien lisääminen sekä muut perinteiset tukitoimet eivät integraation lisäämisestä huolimatta ole enää riittävä ratkaisu.

Koko ajatteluun liittyy Hämeenlinnan kaupunkiseudulla myös yhteiskunnallisen ajattelutavan muutos. Koulumaailmassa inklusion ja integraation osuus on kasvanut ja vahvistunut. Samaan aikaan yksilöllisyyden huomioon ottaminen, vanhempien mukaantulo koulun kehittämiseen sekä asioiden delegoiminen ja normituksen purkaminen ovat muuttaneet niitä odotuksia ja vaatimuksia, mitä koululle asetetaan.

Oppijan tuen lähtökohtana ovat edellä kerrottujen muutosten aiheuttama ristiriitainen tilanne, jossa vanha kulttuuri törmää nykyiseen, yksilöllisyyttä korostavaan ajattelutapaan. Hämeenlinnassa tätä kahden eri kulttuurin samanaikaisuutta kutsutaan ”päällekkäisten kulttuurien kentäksi”.

Vaikka Hämeenlinnan seudulla on lähdetty liikkeelle niistä asioista, joihin törmättiin ensisijaisesti erityisopetuksen osalta, ovat keskeisiksi osa-alueiksi nousseet opetussuunnitelmauudistuksenkin mukanaan tuomat kysymykset oppilaan yksilöllisyyden huomioon ottamisesta. Tämä kysymys asettaa opettajat kokonaan uudenlaisten kysymysten äärelle. Oppijan Tuesta tehty strategiaselvitys kysyykin seuraavasti:

- *Minkälaiset tiedot ja taidot opettajalla on oppilaiden yksilöllisten oppimisvalmiuksien ja – tarpeiden tunnistamiseen ja niiden huomioimiseen omassa opetustyössään?*
- *Minkälainen kokemus opettajalla on erilaisista yksilöllisyyttä tukevista opetusmenetelmistä?*
- *Minkälaiset arvot ja motivaatio ohjaa opettajaa opetuksen yksilöllistämiseen?*
- *Minkälainen sosiaalinen verkosto opettajalla on tukena erilaisen oppilaan kohtaamiseen ja opettamiseen?*
- *Minkälainen käsitys opettajana olemisesta ja opettajantehtävistä ohjaa opettajan työtä?*
- *Minkälainen innovaatiovalmius opettajalla on kehittää työtään niin, että oppilaiden erilaiset tarpeet tulevat huomioiduksi?*

- *Minkälaiset reaaliset mahdollisuudet opettajalla on työssään huomioida oppilaiden erilaiset tarpeet?*

Edelleen Oppijan Tuen tavoitteet on kirjattu seuraavasti:

- *Rakentaa seudullinen oppimaan ohjaamisen osaamis- ja kehittämisverkosto.*
- *Edistää tasavertaisia oppimaan oppimisen mahdollisuuksia ja yksilöllisten oppimispolkujen toteutumista erikokoisissa kouluissa ja kunnissa.*
- *Lisätä opettajien taitoa kohdata erilaisia oppilaita sekä tunnistaa erilaisia oppimisen tarpeita, oppimisen strategioita ja oppimisvaikeuksia.*
- *Parantaa opettajien valmiuksia toteuttaa opetusta niin, että oppilaiden oikeus kykyjensä mukaiseen oppimiseen toteutuu.*
- *Kehittää vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä oppimisen tarpeiden ja oppimisstrategioiden tunnistamisessa ja oppimaan ohjauksessa.*
- *Kehittää ja luoda uusia oppimaan ohjaamisen toimintamalleja vastaamaan yhä monimuotoisempiin oppimisen tarpeisiin.*
- *Tutkia uuden teknologian käyttöä yksilöllisten oppimispolkujen rakentamisessa, oppimisstrategioiden tunnistamisessa ja oppimisvaikeuksien kuntoutuksessa.*

OPPIJAN TUKI -hankkeeseen ovat liittyneet aluekuntien kuntien ohella Tampereen yliopiston Hämeenlinnan Opettajainkoulutuslaitos, Hämeen Ammattikorkeakoulu ja Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Kiipulan koulutus- ja kuntoutuskeskus sekä koulutuskeskus Tavastia.

Yliopistoyhteistyötä Oppijan Tuessa edustavat Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Tampereen yliopisto (Hämeenlinnan Opettajainkoulutuslaitos) ja Turun yliopisto. Neuvottelut Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan arviointiyksikön kanssa on myös käynnistetty.

Seudun kunnista ovat mukana Hauho, Hattula, Hämeenlinna, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos. Oppilaita tällä alueella on n. 12 000 ja opettajia n. 750.

Tampereen kaupunkiseudun näkökulmasta Oppijan Tuki on erinomainen kehityshanke, jonka nousu yhdeksi alueelliseksi oppimiskeskukseksi olisi hyvin toivottavaa koko maan kannalta.

Oppijan Tuki pureutuu juuri niihin ongelmiin, jotka ovat tässä ajassa perusopetuksen suurimpia kysymyksiä: Kuinka opettajien pedagogiset valmiudet saataisiin vastamaan nykyaikaisen, yksilöllisyyttä korostavan oppimiskäsityksen vaatimuksia? Tähän liittyy olennaisesti myös kysymys erityisopetuksen asemasta osana tätä yksilöllisyyden kehitystä. Voidaan perustellusti kysyä, onko erityisopetus terminä enää oikeaa asiaa kuvaava vai pitäisikö puhua yksilöllisyysopetuksesta.

Oppijan Tuen esittämät kysymykset, haasteet sekä edelleen niihin kehitetty malli olisi varmasti tarpeen myös Tampereen kaupunkiseudulla. Tampereen kaupunkiseutu eroaa Hämeenlinnan seudusta kuitenkin asukasmäärältään. Hämeenlinna on myös selvemmin yhden vahvan osaamisalueen (opetus) kaupunki kuin Tampere, jolla näitä klustereita on huomattavasti enemmän.

Vaikka samat asiat löytyvät paljolti myös Tampereelta, on täällä lisäksi myös oma yliopisto, teknillinen yliopisto sekä lukuisa joukko toisen asteen oppilaitoksia. Myös Tampereen kaupunkiseudun muut vahvat osaamisalueet tekevät sen, että Oppijan Tuen kaltaiselle oppimiskeskusajatukselle voisi olla vaikea löytää henkisesti sopivaa rakoa.

3.5. Muita alueellisia kehityssuuntia

Lahden seudulla (Lahti, Asikkala, Hollola, Nastola, Orimattila) pidettiin huhtikuussa 2003 alueellinen kokous, jossa keskusteltiin kuntien välisestä koulutusyhteistyöstä. Tapaamisen ajatuksena oli pohtia alueellisen yhteistyön kehittämistä siten, että nykyisillä tai mahdollisesti jopa vähenevillä voimavaroilla pystyttäisiin tulevaisuudessa hoitamaan kuntien koulutusasiat hyvin.

Seudun keskusteluissa on noussut erityisesti esiin aluekunnan yhteinen pedagogisen johtajan tarve. Tämän henkilön alaisuuteen tulisi muun muassa

- alueellinen opetussuunnitelmien seuranta
- opettajien alueellinen täydennyskoulutus
- kuntien yhteiset, raja-alueille tulevat koulut
- erityisopetuksen koordinointi ja kehittäminen (mistä kunta vastaa itse, mitä palveluja se tarjoaa muille, mitä palveluja se saa muilta)
- kouluavustajien sekä muun koulun tukihenkilöstön käytön linjaukset

Lisäksi Lahden aluekunnan keskusteluissa on noussut esiin koulupuolen yhteisen juristin hankkiminen, koska erilaiset valitukset ovat lisääntyneet viime vuosina erittäin paljon ja jatkossa on uusien opetussuunnitelmien myötä odotettavissa samansuuntaista kehitystä.

Jatkotoimista Lahden kaupunkiseudulla vastaa seutujohtaja. Sivistystoimenjohtajat priorisoivat vielä selvitettäviä osa-alueita, jonka jälkeen jokaiselle osa-alueelle perustetaan työryhmä, jonka ohjausryhmänä sivistystoimenjohtajien muodostama ohjausryhmä toimii.

Saman verran asukkaita on myös Jyväskylän kaupunkiseudulla. Siellä toimii jo nyt alueellinen yhteistyö toisen asteen sekä esimerkiksi kansalaisopistojen oppilaitosten kesken. Myös perusopetuksen aluekunnallinen yhteistyö on nostettu yhdeksi koulutuspuolen kehittämisalueeksi.

Seudulla on koulutusasioissa olemassa yhdessä tekemisen perinne, eikä suuria eturistiriitoja ole näköpiirissä. Valmiina olevia suunnitelmia ei vielä ole, vaan selvitystyö on vasta aluillaan.

Jyväskylän kaupunkiseudulla viedään eteenpäin verkostokaupunkiajattelua. Perusopetuksen osalta asia vasta ensimmäisten ajatusten asteella, mutta toisen asteen koulutuksesta on juuri valmistunut selvitys.

Jyväskylän kokemusten mukaan perusopetuslaki on suunnannut ja suuntaa perusopetuksen järjestämistä niin, että Jyväskylän seudulla perusopetusta tarjotaan ensi sijassa oman kunnan lapsille. Jyväskylän opetuslautakunta on mm. tehnyt tätä koskevan päätöksen marraskuussa 1999. Jos tällaista rajausta ei tehdä, kunta ei voi ohjata oppilasvirtojen kulkua tasaisesti eri kouluihin.

Perusopetuksessa oppilaat eivät juuri käy naapurikunnan koulua Jyväskylän seudulla. Tähän on osasyynä myös se, että kuntarajan lähellä olevat koulut ovat yleensä täynnä.

Jyväskylässä toimii kaikkiaan kuusi erityiskoulua, jotka tarjoavat erityisopetuspalveluja maakunnan kaikille kunnille. Neljä kouluista on kaupungin omia ja kaksi valtion omistamia kouluja. Kaikki nämä koulut toimivat resurssikeskuksina ja ovat kehittämässä osaamisensa markkinointia ja palvelujen myymistä. Kunnat vastaavat oppilaidensa kustannuksista maksusitoumuksen mukaisesti.

Porin seudun kunnat muodostavat yhdessä Karhukuntien alueen. Porissa on toiminut vuoden 2003 alusta lukien kuntien yhteinen koulutuspäällikkö, joka oli aikaisemmin suunnittelemassa näitä tehtäviä projektityöntekijänä. Yhteisen koulutuspäällikön ohella Karhukunnilla ei ole kovin tiivistä opetussuunnitelmallista tai esimerkiksi erityisopetuksen yhteistyötä. Näiden asioiden eteenpäin vieminen on kuitenkin keskusteluiden alla.

Oulun seudulla ei toistaiseksi ole tehty aluekunnallista selvitystyötä alueen kuntien perusopetuksen yhteistyöstä. Asiasta on sielläkin keskusteltu.

4. TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

4.1 Yleistä

Tampereen kaupunkiseudun kuntien perusopetuksen järjestäminen on pääsääntöisesti hyvällä tolalla. Kymmenen vuoden takaisista lamavuosista ei kuitenkaan ole ainakaan hallinnossa päästy takaisin niihin mittoihin, joita jatkuvasti kasvavat vaatimukset koulutuksen järjestäjälle asettavat.

Osittain tästä syystä kuntien koulutussektorin hallinnolliset virkamiehet eivät omasta kiinnostuksestaan ja toiveistaan huolimatta pysty sellaiseen seudullisen yhteistyön ylläpitoon, jota nykypäivän verkostoitunut yhteiskunta vaatii.

Lähitulevaisuuden suurimpia ratkaistavia yhteistyökysymyksiä ovat seudullinen opetussuunnitelmayhteistyö, seudullinen opettajien täydennyskoulutus sekä seudullisesti kehitetyt ja tarjottavat oppilaiden erilaiset yksilölliset tukipalvelut (mm. erityisopetus, asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut)

Perusopetuksen yhteistyöverkoston kehittyminen vahvistaisi omalta osaltaan kaupunkiseudun yleistä vetovoimaa. Järkevällä yhteistyöllä olemassa olevat resurssit saataisiin nykyistä tehokkaammin ja tasa-arvoisemmin palvelemaan kaupunkiseudun yksittäistä peruskoulun oppilasta.

vahvuudet <ul style="list-style-type: none">- perusopetukseen ohjattu resursseja- yhteistyötä on jo olemassa- verkostoituminen alkanut- seudun yleinen vetovoima- yliopistot sekä muut oppilaitokset	uhkat <ul style="list-style-type: none">- kuntien organisaatioiden ylikuormitus- epätasa-arvoiset seudulliset koulupalvelut- kunnille yhdistymisvaatimuksia mikäli verkostoituminen epäonnistuu
heikkoudet <ul style="list-style-type: none">- yhteistyön heikko organisointi- vaillinainen asioista tiedottaminen- opetussektorin hallinnollisten (suunnittelu) virkamiesten vähyyt	mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none">- valtakunnallisesti ajatellen laadukkaat ja tasa-arvoiset perusopetuksen koulupalvelut- yksittäisen oppilaan näkökulmasta tasa-arvoisen ja yksilöllisyyden huomioon ottava konstruktivistinen ajattelutapa toimii kaupunkiseudullisesti joka kunnassa

4.2. Vahvuudet

Tampereen seudun kunnat ovat viime vuosina panostaneet perusopetukseen entistä vahvemmin. Kuntien erityispalvelut (psykologi, kuraattori, oppilashuolto jne.) ovat vahvistuneet merkittävästi. Tältä osin voidaan puhua jopa kuntien painopistealueista.

Tampereella ja sitä ympäröivillä kunnilla on jo nyt opetuksellista yhteistyötä sekä oppilaita koskevia sopimuksia useammalla erityisalueella (valmistava opetus, erityisopetus). Tampereen tarjoamat monipuoliset koulupalvelut ovat koko aluekunnan kannalta ensiarvoisen tärkeitä.

Myös oppivan alueen ajatteluun kuuluva ihmisten ja organisaatioiden verkostoituminen on osittain arkipäivää jo nyt. Ei siis ole mitenkään ihmeellistä, että kaikilta mukana olevilta kunnilta löytyy kiinnostusta ja ymmärrystä vielä nykyistä huomattavasti tiiviimpään yhteistyöhön.

Vahvuutena on myös Tampereen kaupunkiseudun yleinen vetovoimaisuus. Seutu työ-, kulttuuri- ja muine vapaa-ajanmahdollisuuksineen kiinnostaa koulutettuja ihmisiä, jotka ovat myös itse kiinnostuneita kouluasioista. Muuttoliike on pääsääntöisesti plusmerkkistä, jolloin kertyvillä verotuloilla pystytään kohtuullisesti kattamaan esi- ja perusopetuksen kasvavat kulut. Liian voimakas tulomuutto tosin voi aiheuttaa myös ongelmia.

Vahvuutena on nähtävä myös opettajien täydennyskoulutukseen liittyvät yhteistyömahdollisuudet Tampereen yliopiston sekä seudun muiden oppilaitosten kanssa. Tällä osa-alueella on nähtävissä runsaasti yhteistyömahdollisuuksia tulevaisuudessa.

4.3. Heikkoudet

Suurimpana heikkoutena on nähtävä seudun kuntien yhteistyön huono organisointi ja tiedottaminen. Kunnat eivät useinkaan tiedä toistensa meneillään olevista hankkeista. Tämä koskee erityisesti pieniä ja keskisuuria hankkeita (esimerkiksi jonkun kunnan kehittämä toimintamalli joustavalle pienryhmälle). Ne eivät myöskään omaehtoisesti tiedota muita kuntia omista edellä kerrotun esimerkin tapaisista hankkeistaan. Poikkeuksen tähän tekevät kuntien yksittäiset yhteistyöhankkeet, joissa on usein mukana joku kolmas taho (esimerkiksi opetushallitus).

Kunnat saattavat jopa valmistella hankkeita, joihin ne olettavat toisten kuntien olevan valmiita lähtemään mukaan, mutta joista ne eivät ole tiedottaneet muita.

Jo aiemmin mainittu virkamiesten resurssien vähyys näkyy kaupunkiseudulla sekä kuntien omien kouluasioiden suunnittelussa että suunnitelmallisen seudullisen yhteistyön puutteena. Esimerkkinä voi käyttää meneillään olevaa opetussuunnitelmien uudistamisprosessia. Kunnat eivät käytännössä ole juurikaan tiedottaneet omista linjauksistaan kaupunkiseudun muille kunnille. Näin on päässyt syntymään tilanne, jossa jokainen kunta on edennyt oman suunnitelmansa ja omien ratkaisujensa mukaisesti.

Myös muilla tämän selvityksen osa-alueilla on nähtävissä selviä aukkoja kuntien välisessä yhteistyössä. Suurin osa niistä kulminoituu liian vähäisiin suunnittelu- ja tiedottamisresursseihin.

4.4. Mahdollisuudet

Tampereen seudun yleissivistävän koulutuksen, ensisijaisesti perusopetuksen, mahdollisuudet kehittyä valtakunnallisestikin ajatellen kaupunkiseudullisesti laadukkaiksi ja vetovoimaisiksi ovat hyvät.

Olenneisinta tässä kehityksessä tulee olemaan alueen organisoituminen aidolla tavalla oppivaksi alueeksi. Sen perustana on selkeä ja kaikkien toimijoiden hyväksymä visio, sitä toteuttava organisaatiomalli sekä sille yhdessä sovitut sisällöt.

Nykyisistä koulutukseen käytettävistä resursseista olisi näin saatavissa yksittäisen oppilaan näkökulmasta aina laadukasta ja juuri hänen yksilölliset ominaisuutensa

huomioon ottaen parasta mahdollista opetusta. Tämä toteutuisi seudullisesti tasa-arvoisesti riippumatta oppilaan asuinpaikasta.

4.5. Uhkat

Kaupunkiseudullisena uhkana on nähtävä tilanne, jossa seudun kuntien omia organisaatioita kuormitetaan edelleen lisää, eivätkä ne pysty yksin suoriutumaan siitä palvelujen tuottamisveloitteesta, joka niille asetetaan. Samalla lähtökohdat seudulliselle yhteistyölle heikkenevät edelleen.

Tällaisessa tilanteessa yksittäisen oppilaan mahdollisuudet seudullisesti tasa-arvoiseen ja laadukkaaseen opetukseen vähenevät. Samalla kuntakohtaiset tilanteet eroavat huomattavasti toisistaan ja verkostoitumisen sijaan palataan tilanteeseen, jossa yksittäinen kunta hoitaa perusopetusta ilman kaupunkiseudun muiden kuntien tukea.

Kaikesta edellä olleesta seuraisi seudun perusopetuksen epäyhteneväistymistä. Samalla todennäköisesti katseet siirtyisivät entistä enemmän Tampereeseen, jolta vaadittaisiin suurempaa vastuuta seudun kaikkien kuntien kouluolojen hoitamisesta. Tämä saattaisi omalta osaltaan olla lisäämässä kuntaliitosvaatimuksia, koska Tampereen kaupunkiseutu ei silloin pysyisi muilla keinoin maan muiden seudullisten keskusten kyydissä. Kaupunkiseudullinen koulutusyhteistyö ei sinänsä edellytä kuntaliitoksia.

4.6. Visio

Kun verrataan Tampereen kaupunkiseutua esimerkiksi Turun ja Oulun seutuihin, on täällä nähtävissä vähintään yhtä tiivis kaupunkiseudullisen rakentamisen sekä infrastruktuurin keskittymä kuin edellä mainituilla seuduilla. Lisäksi Tampereen seudulla on vahva ja omaleimainen ilme, joka korostaa pyrkimystä asioiden mahdollisimman hyvään hoitamiseen.

Tämä näkemys yhdistetty kaupunkiseudullisen yhtenäisyyden vahvistamiseen, synnyttää näkemyksen asioiden yhdessä tekemisen tärkeydestä. Tästä seuraa, että perusopetuksen osalta Tampereen kaupunkiseudun koulutusstrategiassa esitettävien toimenpide-ehdotusten (sekä organisaatiota että sisältöjä koskevat ehdotukset) avulla tavoitellaan seuraavaa visiota:

Tampereen kaupunkiseudun perusopetus tarjoaa oppilaalle tasa-arvoisen ja hänen yksilölliset ominaisuutensa huomioon ottavan oppimisympäristön.

5. TOIMENPIDE-EHDOTUKSIA

Kun pohditaan Tampereen kaupunkiseudulle sopivinta tai kehittämiskelpoisinta tulevaisuuden koulutusstrategiaa, pitää siinä ottaa huomioon sekä olemassa olevat resurssit, välimatkat, tarve verrattuna nykytilanteeseen sekä muutoksen tahtotila. Viimeksi mainitussa ei lähtökohtana suinkaan ole ajatus nykytilanteen toimimattomuudesta vaan siitä, miten asiat voitaisiin tehdä vielä paremmin.

Kaupunkiseudullisen verkostomallin toimenpide-ehdotukset koostuvat kahdesta osasta:

3. organisaatiomallit (5.1.)
4. organisaatiomallien tavoitteellisista sisällöistä (5.2.)

Ennen organisaatiomallista sekä sisällöistä päättämistä kuntien **on sovittava** yhdessä vähintään **seuraavista** toimenpide-ehdotusten valintaa ohjaavista **seikoista**:

- kustannusten jakamisesta ja niihin osallistumisen periaatteista sekä sitoutumisesta sovittuun kustannuslinjaan
- kaupunkiseudullisen yleissivistävän opetuksen (perusopetuksen) yhteistyöverkoston muodostamisesta
- kuntien varmistettava ne osa-alueet ja asiat, joihin ne ovat valmiit osallistumaan
- sovittava mahdollisesta/mahdollisista ohjausryhmästä/ohjausryhmistä

5.1. Organisaatiomallit

Aloituskappaleessa kerrotut syyt johtavat siihen, että **toimenpide-ehdotuksien organisaatiomalleja on syytä etsiä kahta eri reittiä**:

- **Keskitettyssä verkostomallissa** kaupunkiseudun perusopetuksen tietyille osa-alueille organisoidaan kuntarajat ylittävä yhteinen organisaatio, joka saa sille määriteltävien osa-alueiden organisointi-, kehittämis- tiedottamis- sekä osittaisen toteuttamisvastuun
- **Avoimessa verkostomallissa** olisi nykyisen hallinnon lisäverkostoitumista. Tässä mallissa eri osa-alueiden vastuita jaettaisiin kaupunkiseudullisesti kuntien nykyisille virkamiehille vuoroperiaattein. Kukin kunta vetäisi verkkoa omalla vuorollaan ja lisäksi jokainen kunta saisi vastuulleen jonkin osa-alueen seudullisen kehittämisen.

Kumpikin malli lähtee oppilasta ajatellen liikkeelle pääsääntöisesti nykyisistä resursseista. Pyrkimyksenä olisikin oppilaan kannalta jo olemassa olevien resurssien nykyistä tasa-arvoisempi kohdentaminen, nopeampi tavoitettavuus sekä peruskoulun läpi kulkeva jatkumo.

Kaikkien näiden seikkojen tulee toimia sisällöllisesti pääpiirteiltään samalla tavalla vaikka oppilas vaihtaisi koulua kuntarajan sisällä tai sen yli Tampereen kaupunkiseudulla. Kukin kunta voisi kuitenkin ratkaista melko itsenäisesti tarjottavan palvelun muodon.

5.1.1. Keskitetty verkostomalli

Tampereen kaupunkiseudun perusopetuksen keskitetty verkostomalli lähtee ajattelusta, jossa kaupunkiseudun perusopetuksen tiettyjen osa-alueiden kehittämistä johdetaan keskitetysti.

Tämän ajatuksen mukaan kehittämisjohtaja (tai pedagoginen johtaja) on osa oppivaa aluetta. Hänen tehtävänään olisi kuunnella kuntien koulutuspuolen erityisasiantuntijoita sekä edistää verkostoitumista. Kehittämisjohtajan tulisi liikkua luontevasti eri kuntien organisaatioiden välillä. Hänen tulisi myös tiedottaa kaikille kunnille sekä muille osapuolille kaikista toimialueensa hankkeista, käytänteiden muutoksista sekä mahdollisesti jossain vaiheessa eteen tulevista ongelma-alueista.

Kehittämisjohtajan lisäksi osa-alueiden käytännön asioiden hoitamiseen tarvittaisiin 1-3 henkilöä.

Keskitetty verkostomalli toimisi samalla oppivan alueen toimintamallin ohjausjärjestelmänä. Mallin avulla pystyttäisiin seuraamaan sekä oman alueen että laajemminkin esiin nousevia uusia osaamisen innovaatioita ja jakamaan tämä tieto mahdollisimman nopeasti koko kaupunkiseudun käyttöön.

Tämä malli kykenisi keräämään kaupunkiseudullista verkosto- ja arviointitietoa sekä edelleen kehittämään seudullista koulutusstrategiaa kerätyn tiedon pohjalta.

Näillä toimilla pystyttäisiin vahvistamaan Tampereen kaupunkiseudun omalle alueille erityislaadua peruskoulupalvelujen laadukkaana tarjoajana.

5.1.1.1 Kaupunkiseudullinen oppimiskeskushautomo

Mikäli jotain keskitetyn verkostomallin alaista osa-aluetta halutaan kehittää vahvemmin oppimiskeskusajattelun suuntaan, toimisi tämä lähtömalli eräänlaisena hautomona. Se voisi antaa alkuvaiheen tukea esimerkiksi mahdollisille kaupunkiseudullisille oppimiskeskustoimintamalleille. Keskus-sanasta huolimatta näissä olisi kyse verkostomalleista, joilla olisi käytettävissään esimerkiksi sihteerit yms. palveluita tehokkaan toiminnan varmistamiseksi.

Hautomo-käsitettä käytetään etupäässä yritysmaailmassa. Siellä hautomon tehtävänä on tukea ja auttaa alkuvaiheessa olevaa yritystä, jolla on hyvä tuoteidea, mutta sen muu toiminta ei vielä ole tarpeeksi kypsää toimivalle yritykselle.

Sama ajatus olisi mahdollista toteuttaa keskitetyn verkostomallin kautta. Esimerkiksi erityisopetuksen kaupunkiseudullinen oppimiskeskus voisi syntyä hautomon avulla. Mikäli tämän oppimiskeskustarpeet johtaisivat ja synnyttäisivät enemmän fyysiseen paikkaan liittyvän oppimiskeskustarpeen, olisivat sitä viemässä eteenpäin osaavat ja osa-alueensa tarpeet huomioimaan pystyvät asiantuntijat.

Käytännössä hautomon antama tuki tulisi osittain kehitysjohtajan ja osittain muiden palveluiden kautta. Kehitysjohtaja tuntisi kaupunkiseudun kuntien organisaatiot, pystyisi ohjaamaan hanketta todellisen verkostoitumisen suuntaan, pystyisi hahmottamaan hankkeen tukena swot-analyysin sekä voisi tarvittaessa toimia myös muilla tavoin hankkeen kummina.

Mikäli keskitetyn verkostomallin hallinto toimisi tiloissa, joihin olisi mahdollisuus varata erillinen työtila hautomohankkeita varten, tukisi se tätä toimintaa.

Myös erilaisten rahoitushakemusten tukena toimiminen sekä edelleen oikeisiin lähteisiin ohjaaminen voisi olla osa oppimiskeskushautomon toimintaa.

Varsinkin alkuvaiheessa keskitetyn verkostomallin organisaatio tuskin jaksaisi kantaa siivillään yhtä poikasta enempää.

5.1.1.3. Kunnat toteuttavat omaa tahtoaan

Oppivan alueen ajatteluun kuuluu, että kaupunkiseudun kunnille jäisi keskitetyssä verkostomallissa lopullinen ratkaisuvälillä verkostoon mukaan otettavista asioista. Asioiden yhteinen eteenpäin vieminen perustuu vapaaehtoisuuteen.

Vapaaehtoisuudesta huolimatta kuntien on tietyllä aikavälillä sitouduttava sovittavien asioiden kohdalla niistä yhdessä sopimiseen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi opetussuunnitelmien kohdalla sitä, että niiden sisällä oppiaineksen jakamisesta vuosiluokittain sovitaan yhteisesti. Mikäli sovitaan, että jokainen tekee omansa, niin silloin toimitaan niin. Mikäli taas kuntien virkamiehet suosittelevat kaupunkiseudullisesti yhtenäistä opetussuunnitelmaa, tulevat kunnat asiaan mukaan, mikäli luottamushenkilöt päättävät näin.

Kuntien virka- ja luottamusmiesten tulisi hyväksyä se, ettei oma kunta ole jokaisessa asiassa aina hyötyvänä osapuolena. Etunäkökulma olisi pystyttävä näkemään pidemmällä välillä ja se olisi syytä kohdistaa oman kunnan ohella koko kaupunkiseudulle. Tästä huolimatta kunkin kunnan omaa etua ajaa vain kunta itse.

Keskitetyssä verkostomallissa kehittämisjohtajan tulisi pystyä siihen, että edellä kerrottu eturistiriita pystyttäisiin hälventämään taka-alalle.

5.1.1.4. Aluksi opetussuunnitelma-asiat ja täydennyskoulutus

Keskitetyn verkostomallin mahdollisia alkuvaiheen painopistealueita voisivat olla opetussuunnitelmaprosessit sekä tähän liittyen opettajien täydennyskoulutus.

Opetussuunnitelmien uudistuessa on noussut esiin se, että kaikki kaupunkiseudun kunnat ovat uudistamistyössä liikkeellä hyvin yksin. Suurimmalla osalla kunnista on toki yhteydet Opetushallitukseen, mutta kuntien keskinäinen tiedonvaihto ops-asioista ei ole kovin merkittävää.

Ajoittain nousee esiin myös ajatuksia koko kaupunkiseudun yhteisestä opetussuunnitelmasta. Tämä mahdollisuus olisi hyvä selvittää jatkossa. Mikäli opetussuunnitelmia ei laitettaisi kokonaan yhteen, täytyisi silti selvittää se minimitaso, jolla opetussuunnitelmien olisi oppilaiden oikeusturvanäkökulmasta oltava kaupunkiseudullisesti yhteneviä.

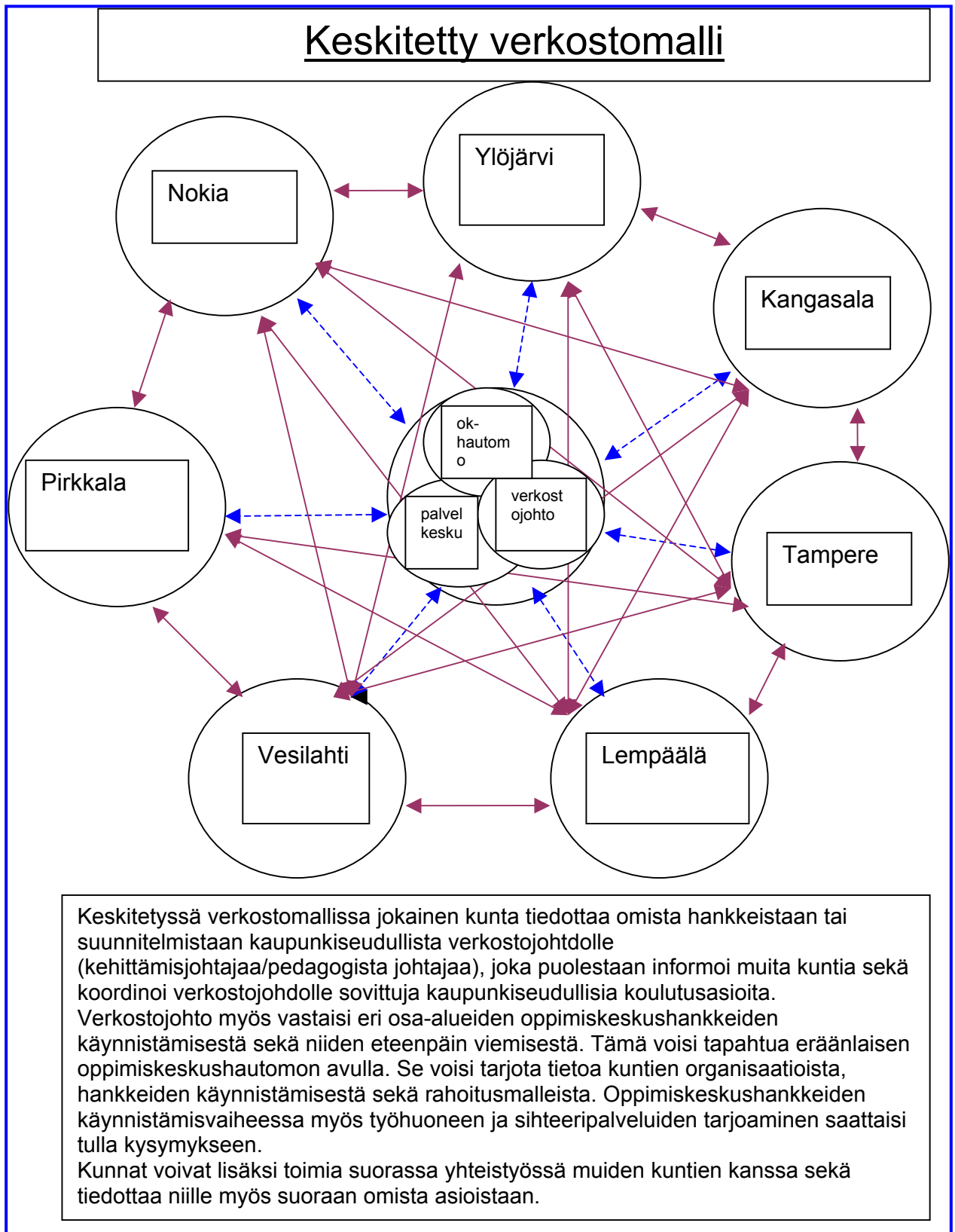
Opetussuunnitelmien linjaukseen liittyy olennaisesti opettajien täydennyskoulutus. Muun ammatillisen koulutuksen lisäksi juuri uusiin opetussuunnitelmiin perehdyttäminen sekä niiden mukaisten uusien oppimiskäsitysten vieminen opetukseen vaatii mittavaa täydennyskoulutusta, johon kaupunkiseudun kaikilla kunnilla ei yksinään ole tarvittavia resursseja.

Erityisesti täydennyskoulutuksen osalta on syytä pikaisesti selvittää yhteistyötahojen kiinnostus ja mahdollisuudet.

5.1.1.5. Keskitetyn verkostomallin SWOT-analyysi

<p>vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none">▪ kunnat saavat heti tietonsa alueella tapahtuvan kehitystyön ja uudet ajatukset▪ eri osa-alueiden konsulttiapua helposti saatavilla	<p>uhkat</p> <ul style="list-style-type: none">▪ organisaatio jäykistyy hallinnollisesti▪ kuntien omat ajatukset jäävät suuremman kokonaisuuden paineessa taka-alalle
<p>heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none">▪ tarvitaan kunnilta resursseja verkoston pystyttämiseen▪ fyysinen etäisyys saattaa haitata yhteistyötä	<p>mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none">▪ yksittäinen kunta pystyy keskittymään peruspalveluiden tuottamiseen▪ yksittäinen kunta tietää saavansa päivitettyä tietoa kaupunkiseudullisista peruskoulusektorin asioista

5.1.1.6. Yhteenveto keskitetystä mallista

5.1.2. Avoin verkostomalli

Toinen kehittämismalli lähtee liikkeelle niin ikään oppivan alueen ajatuksesta. Kyse on nykyisen hallinto-organisaation lisäverkostoitumisesta. Nykyiselle kuntien koulutusyhteistyölle luotaisiin selkeät verkostoitumisen pelisäännöt ja eri osa-alueiden vastuut jaettaisiin kuntien kesken vetovuoroihin.

Tämän periaatteen mukaisesti yksi kunnista toimisi vuorollaan koko kaupunkiseudullisen koulutusstrategian vetovuorossa. Tämän kunnan vastuulla olisi valvoa, että sovitut yhteistyökuviot toteutuvat ja etenevät niiden periaatteiden mukaisesti, jotka on yhdessä sovittu.

Muut kunnat tiedottaisivat kulloisessakin vetovastuussa olevalle kunnalle omista kehittämis- ja kouluttamishankkeistaan sekä mm. järjestämistään täydennyskoulutustilaisuuksista.

Kokonaisuutta vetävän kunnan lisäksi muille kunnille olisi jaettu ennakolta sovittavaksi ajaksi koulutusstrategian alaisten kokonaisuuksien kehittämisvastuu. Näin esimerkiksi joku kunta hoitaisi ennalta sovitun ajan kaupunkiseudun erityisopetuksen kehittämistä ja sen koordinoimista. Joku toinen kunta voisi puolestaan vastata lisäopetuksen alueellisesta koordinoimisesta ja kehittämisestä.

5.1.2.1. Lisää valtaa ja vastuuta kunnalle

Avoimen verkostomallin myötä kuntien vastuu yksittäisen osa-alueen kehittämisestä kasvaisi merkittävästi, kun se olisi asiasta vastuussa kaupunkiseudullisesti. Kunnan mahdollisuudet vaikuttaa suoraan kyseiseen osa-alueeseen kasvaisivat, kun sen omat virkamiehet olisivat valmistelemassa asiaa.

Toisaalta juuri tässä oman virkakoneiston käytössä piilisi myös mallin uhka. Todennäköisesti tavalliseen työnkuvaan kuuluvat päivittäiset tehtävät eivät todennäköisesti vähenisi lainkaan vaikka mukaan tulisi jonkun asian kaupunkiseudun kehittämisvastuu.

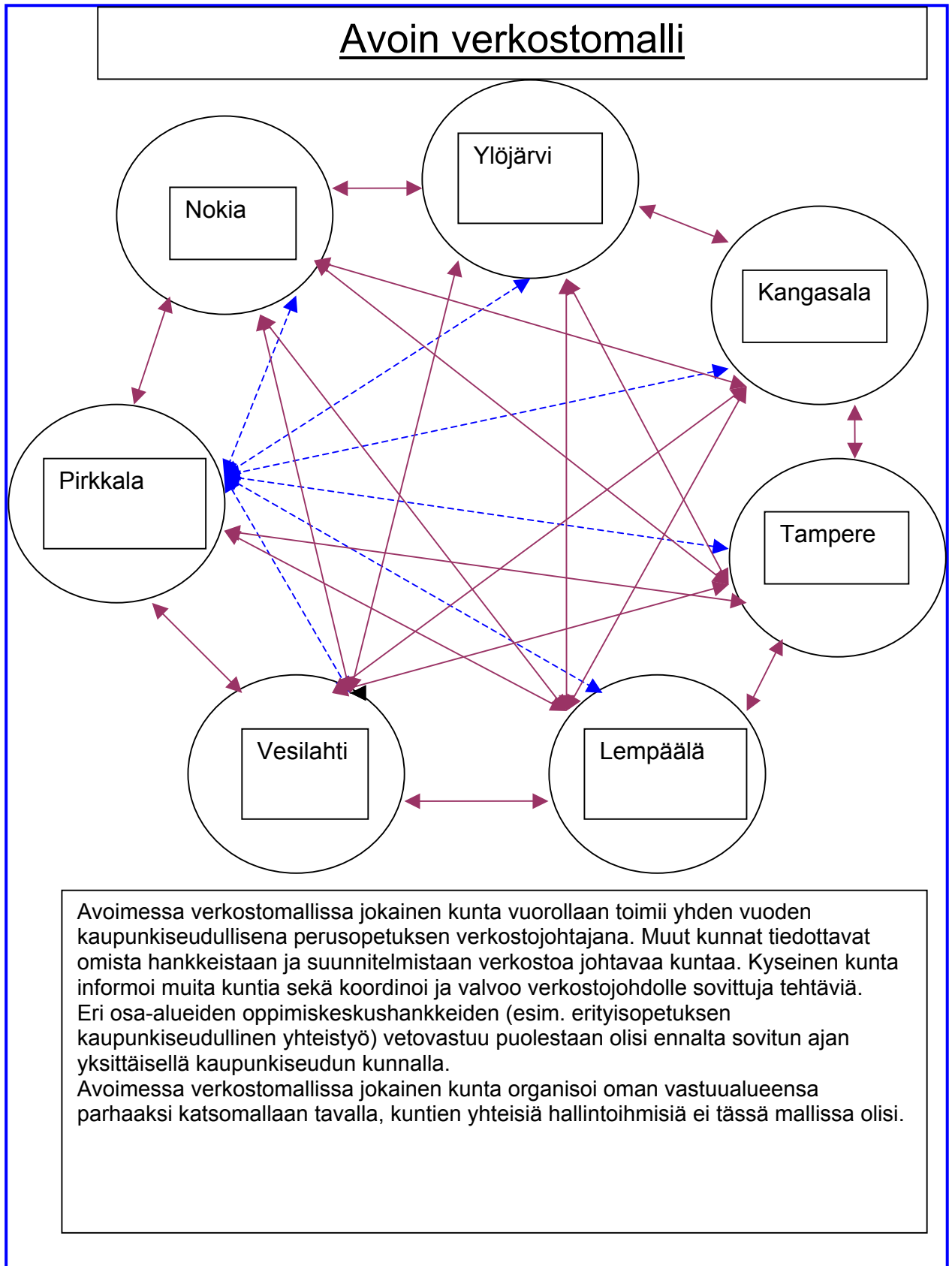
Kuntien kynnys tähän malliin mukaan lähtemiseksi olisi varmasti matalampi kuin keskitetyssä mallissa. Syy tähän olisi välittömien kustannusten vähyys eli verkoston muodostumisvaiheessa ei syntyisi lainkaan lisäkustannuksia.

Kääntöpuolelle jäisi sitten se, että tehokkuuden ja verkostoitumisen eteneminen ei olisi yhtä varmalla pohjalla kuin keskitetyssä mallissa. Vastuu kunkin osa-alueen kehittämisestä olisi yksittäisen vetäjäkunnan vastuulla.

5.1.2.2. Avoimen verkostomallin SWOT-analyysi

<p>vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none">▪ kunnat voivat motivoitua panostamaan omaan osa-alueeseensa▪ ei edellytä sitoutumista kaupunkisedullisesti lisäresursseihin▪ ei tarvetta uusille hallintoihmisille	<p>uhkat</p> <ul style="list-style-type: none">▪ verkottuminen ei lähde käyntiin▪ suunnitteluresurssien vähyden vuoksi nykytilanne ei kehity▪ jonkun osa-alueen kehitys saattaa pysähtyä, mikäli vastuukunta laiminlyö tehtävänsä
<p>heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none">▪ yhteistoiminnasta tiedottaminen▪ tarvittavien suunnitteluresurssien vähäisyys▪ eri kunnat voivat hoitaa oman erityisalueensa hyvin eri tavoin (eriarvostava)	<p>mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none">▪ antaa mahdollisuuden yksittäiselle kunnalle keskittyä omien resurssien mukaiseen alueeseen (motivooituminen)

5.1.2.3. Yhteenveto avoimesta mallista

5.2. Sisällöt

Tässä osassa keskitytään esittelemään niitä kuhunkin osa-alueeseen liittyviä tulevaisuuden suunnitelmia ja toiveita, joita strategian selvitystyön aikana on noussut esiin. Näistä asioista muodostuu toimenpide-ehdotuksen sisällöllinen puoli.

Listattavat asiat ovat toisaalta pohjakeskusteluissa sekä muuten (jo olemassa olevien strategioiden kautta) esiin nousseita toiveita että toisaalta yksittäisten kuntien jo mahdollisesti päättämiä oman kuntansa linjauksia. Yksittäisten kuntien esille nostamat asiat tai päätökset on syytä käsitellä tai ainakin tiedottaa seudullisesti.

5.2.1. Opetussuunnitelmaprosessi

Opetussuunnitelmakokonaisuuksiin liittyvistä asioista päällimmäiseksi nousi esiin toive nykyistä tiiviimmästä yhteistyöstä erityisesti opetussuunnitelmien muuttuessa. Parhaillaan käynnissä olevaan opetussuunnitelmauudistukseen ei kuntien välinen ops-yhteistyö vielä juurikaan ehdi. Silti olisi syytä ainakin tiedottaa kaupunkiseudun muita kuntia oman kunnan tulevasta tuntijaottelusta.

Seuraavassa **opetussuunnitelmakokonaisuuksiin** liittyviä asioita:

- opetussuunnitelmayhteistyö opsien uudistumisen yhteydessä
- mahdollinen opetussuunnitelmien niveltäminen Tampereen opetussuunnitelman kanssa
- kaupunkiseudullisesti yhdensuuntainen tuntijako
- Tampereen naapurikuntien keskinäinen ops-yhteistyö suuremmissa linjauksissa
- aine- ja aihesisältöjen vuosiluokittaisen määrittelyn kaupunkiseudullisen yhtenäisyyden tarve selvitettävä

Opetussuunnitelmien sisällöistä ykkösasiaksi nousi tulevaisuuden mahdollinen alueellinen kieliohjelma sekä yleisemmin kielipolkujen kaupunkiseudullinen hahmottaminen.

Seuraavassa **kieltenopetukseen** liittyviä opetussuunnitelma-asioita:

- kuntien kieliohjelmien tarkentaminen mahdollisuuksien mukaan samanlaisiksi (mm. A2-kielen alkaminen samalta vuosiluokalta)
- vähemmän valittavien A1- ja A2-kielten tarjonnan keskittäminen mahdollisuuksien/tarpeiden mukaan Tampereelle
- vieraskielisen opetuksen kaupunkiseudulliset linjaukset kuntien omien tarjontojen ja toiveiden mukaisesti, Tampereen naapurikuntien oppilaiden oppilasvalintojen käytänteiden vahvistaminen vieraskielisen opetuksen osalta

Kolmantena merkittävänä opetussuunnitelmallisena osa-alueena nousivat esiin erilaiset **opetussuunnitelmalliset painotukset** (kielet, taideaineet, jne.). Osittain on kyse samoista asioista kuin kielenopetuksen osa-alueessa.

Seuraavassa opetussuunnitelmallisia painopistealueita, jotka edellyttävät kaupunkiseudullisia linjauksia:

- kuntien kannanotot matkakysymyksiin (painotetut luokat, vieraskielinen opetus)
- vieraskielisen opetuksen kaupunkiseudullinen tarjonta (englanninkielinen opetus, saksankielinen opetus, ranskankielinen opetus)
- 7-9 luokkien painotusluokat (matematiikka, tietotekniikka, liikunta, käsityö, latina, musiikki, viestintä, kuvaamataito)

- 3. luokilta alkavien musiikki- ja kuvataideluokkien paikkojen tarjonta Tampereen naapurikuntien oppilaille (tämän ikäisten tarve taideaineiden painotukseen pohdittava ensin)
- valtionosuuskysymysten selvittäminen (Millä periaatteilla oppilaspaikkojen korvaukset valtionosuuden ylittävältä osalta?)

5.3.2. Erityisopetus, asiantuntija ja konsultaatiopalvelut

Strategiaa laadittaessa on käynyt selväksi, että erityisopetukseen kytkeytyy myös kaksi muuta strategiaa varten selvitettävää osa-aluetta: asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut.

Ensimmäisenä kokonaisuutena nousee esiin **keskitetyn moniammatillisen yhteistyöverkoston** rakentaminen. Tämä verkosto (myöhemmin mahdollisesti seudullisen oppimiskeskus) toimisi sekä erityisopetuksen että asiantuntija- ja konsultaatiopalveluiden yhteistyöverkoston. Sen tehtävänä olisi toisaalta myös löytää verkoston kautta jokaiselle oppilaalle mahdollisimman sopiva koulupaikka.

- tulisi muodostaa alueellisesti toimiva erityisopetuksen sekä asiantuntija- ja konsultaatiopalveluiden yhteistyöverkosto (tämänsuuntaisesta ajattelusta antaa osviittaa liitteenä oleva Oppijan Tuen pedagoginen tukihenkilölista, sivu 71)

Tämän yhteistyöverkoston alla toimittaisiin ainakin seuraavilla **erityisopetuksen sekä asiantuntija- ja konsultaatiopalveluiden osa-alueilla:**

- seudulliset/kuntakohtaiset erityisopetuksen keskuksena osana yhteistyöverkostoa (tai mahdollisesti perustettavaa erityisopetuksen kaupunkiseudullista oppimiskeskusta)
- asperger- ja dysfasia-lasten, laaja-alaisesti oppimisvaikeuksisten sekä muiden erityisryhmien oppilaiden opetuksesta sopiminen tarkemmin seudullisesti
- joustavien pienryhmien seudullinen kehitystyö ja siitä tiedottaminen (oppimisvaikeudet, tarkkaavaisuushäiriöt, käytöshäiriöt)
- yksilöllisesti räätälöityjen oppimissuunnitelmien seudullinen edelleen kehittäminen
- säännöllinen seudullinen tiedottaminen kuntakohtaisista erityisopetuksen tai asiantuntija- ja konsultaatiopalveluiden kehittämisestä

Toisena, pienempänä kokonaisuutena ovat **erityisiä koulupalveluja tarjoavien koulujen palvelut**. Näitä esille nousseita asioita ovat mm.:

- kuntien yhteisesti omistaman sekä käyttämän Liisanpuiston ja kuulovammaisten koulun käyttöperusteiden tarkentaminen ja linjaaminen kaikille osapuolille selkeäksi kokonaisuudeksi ja näistä periaatteista tiedottaminen
- Koivikkopuiston ja Pitkänniemen sairaalakoulujen käytännön toimintaan liittyvien käytänteiden tarkentaminen ja niistä edelleen seudullisesti tiedottaminen
- muut mahdolliset koulut

5.2.2. Maahanmuuttajaopetus

Maahanmuuttajaopetuksen osalta kuntien toiveet ja ajatukset olivat pitkälti samansuuntaisia. Valmistavan opetuksen sekä suomi toisena kielenä (S2) opetuksen seudullisen osuuden koordinoivastuu halutaan Tampereen

kaupunkiseudun kunnissa keskittää nykymallin mukaisesti Tampereelle. Myös Tampereella suhtaudutaan asiaan myönteisesti.

Ensinnäkin maahanmuuttajaopetuksessa tarvitaan kuntarajat ylittävää **organisatorista selkeyttä** sekä **yhdessä sovittuja tiedotuksen pelisääntöjä**. Aluksi ainakin seuraavat käytänteet tulisi sopia ja vahvistaa kaupunkiseudun kuntien kesken:

- Tampereen kaupungin maahanmuuttajakoordinaattori koordinoi alueellista yhteistyötä, hän tiedottaa näistä asioista seudun kunnille
- jokainen naapurikunta nimeää koulupuolelta oman yhteyshenkilönsä maahanmuuttajaoppilaiden asioita varten (hän voi sitten kunnan sisällä hoitaa edelleen yhteydet esimerkiksi sosiaaliseksiin)
- maahanmuuttajaopetukseen liittyvän koulutuksen organisoii ja järjestää Tampereen maahanmuuttajakoordinaattori

Toisena asiakokonaisuutena maahanmuuttajaopetuksessa nousi esiin **valmistava opetus**. Tämän osalta tulevaisuuden toiveina nousivat esiin seuraavat asiat:

- luodaan selkeä systeemi, jolla ohjataan kaupunkiseudulle vuosittain tulevat yksittäiset maahanmuuttajaoppilaat Tampereelle valmistavan opetuksen luokkiin (tämä edellyttää valtionosuuden ylittävän osuuden laskutusperusteiden selkiyttämistä)
- mikäli kunnassa suurempi ryhmä, on kunnan mahdollista perustaa oma valmistavan opetuksen ryhmä (asiaa voi konsultoida Tampereen koordinaattori)
- joustavuutta tarvitaan yksittäisten oppilaiden osalta (pitkä koulumatka tms.)
- oppilaita lähettävältä kunnalta edellytetään nykyistä tarkempaa uusien oppilaiden ohjausta (esimerkiksi koulukuljetuksista sopiminen ja tiedottaminen oppilaan huoltajan suuntaan)

Suomi toisena kielenä -opetus sekä **maahanmuuttajien oman äidinkielen ja uskonnon opetus** muodostavat maahanmuuttajanopetuksen kolmannen kokonaisuuden. Erityisesti S2-opetuksen käytänteitä on jatkossa selkiytettävä. Näitä muotoja ovat:

- kuntien yhteisten S2-opettajien käyttäminen (hieman jo käytettykin)
- kuntien yhteisiä harvinaisten uskontojen sekä maahanmuuttajien oman äidinkielen opettajia (käytetään jo nyt)
- verkko- ja etäopetusmallien kehittäminen mahdollisuuksien mukaan
- tulkkipalveluiden toimintamallin edelleen kehittäminen ja selkiyttäminen (myös etätulkkausmahdollisuus)

5.2.3. Lisäopetus

Kunnilla on parhaillaan meneillään monenlaisia lisäopetuksen kehittämishankkeita. Tulevaisuudessa näiden **hankkeiden nivominen seudullisesti tiiviimmin yhteen sekä niistä tiedottaminen kaupunkiseudullisesti** ovat lisäopetuksen tärkeimpiä alueellisia yhteistyötavoitteita.

Tiedottamisen ja lisäopetuksen kaupunkiseudullisen organisoinnin **lisäksi** nousivat tulevaisuutta ajatellen esiin seuraavat seikat:

- uudenlaisten lisäopetusta koskevien mallien tarve/mahdollisuudet sekä niistä tiedottaminen tulee selvittää kaupunkiseudullisesti
- selvitetään oppilaiden liikkumismahdollisuus yli kuntarajojen

- muistetaan selvitettävissä malleissa ottaa huomioon myös perinteinen yhdeksännen luokan kertaaminen
- kaupunkiseudullisen lisäopetustarjottimen kokoaminen vuosittain

5.2.4. Tuloksellisuuden arviointi

Kuten aiemmin kerrottiin, jokaisella kunnalla on omanlaiset arviointisuunnitelmansa ja menetelmänsä tuloksellisuuden arviointiin. Tulevaisuudessa on kuitenkin kehitettävä sellaisia menetelmiä, joiden avulla voidaan kerätä yhä enemmän vertailukelpoista tietoa koko kaupunkiseudulta.

Tätä kautta päästään kunta- ja koulukohtaisesti tarkistamaan omia käytänteitä sekä tekemään tarvittavia muutoksia. Tämän seurauksena on mahdollista nostaa opetuksen sekä koko perusopetussektorin palvelutasoa.

Tulevaisuuden linjauksia pohdittaessa ovat esiin nousseet seuraavat ajatukset:

- selvitetään mahdollisuuksia kehittää edelleen alueellisen vertailutietokannan laatimista ja käyttöä
- tarkennetaan (listataan) kuntien nykyisiä arviointikäytänteitä sekä kehitetään näitä vertailukelpoisiksi keskenään
- selvitetään kaupunkiseudullinen koulujen auditointimahdollisuus (arviointisuunnittelija Tampereen sijasta kaupunkiseudulliseksi)
- tulevaisuudessakin lähdettävä liikkeelle kuntien omista suunnitelmista sekä tarpeista, joita sitten pyritään mahdollisuuksien mukaan integroimaan kaupunkiseudullisiin arviointikokonaisuuksiin

5.2.4. Oppimateriaali- ja tietotekniikkapalvelut

Tällä osa-alueella on kaupunkiseudulla useammassakin kunnassa meneillään omia kehittämistoimenpiteitä. Selvitystyön aikana on näiden toimenpiteiden kautta tai muuten **ilmennyt tarvetta ainakin seuraavien asiakokonaisuuksien selvittämiseen:**

selvittämiseen:

- selvitetään perinteisen oppimateriaalitarjonnan keskittämistarpeet kunnioittaen kuntien omia toiveita (esimerkiksi Tampereen oppimateriaalikeskuksen yhteyteen palveluita)
- selvitetään kuntien väliset yhteistyömahdollisuudet tietotekniikkapalveluiden kehittämisessä (lähinnä kuntien välistä tiedonsiirtoa omista ratkaisuisistaan)
- selvitetään mahdollisten hankintarenkaiden kaupunkiseudullinen mahdollisuus
- selvitetään yhteistyömahdollisuudet oppimateriaalin tuottamiseksi
- kirjasarjojen lainaustoiminnan yhteistyömahdollisuuksien selvittäminen
- oppimateriaalisektoriin kuuluvien erityispalveluiden (videoeditointi, pedagogiset tukihenkilöt jne.) yhteisten henkilöiden palkkausmahdollisuuksien selvittäminen

5.2.5. Etä- ja verkko-opetus

Etä- ja verkko-opetuksessa kuntien valmiudet uuden tekniikan käyttöön ottoon perusopetuksessa eivät ole vielä kovin hyvät. Samalla on tietysti syytä muistaa myös se, että tämä opetuksen osa-alue on vielä varsin nuori ja sisältöjen ja käyttöympäristöjen soveltuvuus yleissivistävään koulutukseen ei vielä ole paras mahdollinen.

Ensimmäisen taustahaastattelukierroksen perusteella etä- ja verkko-opetusta pidettiin strategiassa selvitettävistä osa-alueista vähämerkityksisimpänä. Lisäselvitysten tekeminen kuitenkin osoitti, että valmiudet etä- ja verkko-opetuksen käyttöönottamiseksi yleissivistävässä opetuksessa ovat pian olemassa.

Tulevaisuuden kannalta on kaupunkiseudullisesti **syytä valmistella seuraavia seikkoja:**

- koottava alueellinen suunnitelma sekä Tampereen että toisaalta joidenkin kaupunkiseudun muiden kuntien yhteisistä tai opetushallituksen kanssa yhteisistä hankkeista
- pohdittava syntymässä olevan etäopetuskeskuksen (tulevan Sammon lukion yhteyteen) tarjoamia tila- ja henkilöstöpalveluita kaupunkiseudullisen perusopetuksen näkökulmasta
- tuettava syntymässä olevia hankkeita (mm. ortodoksisuskonnon opettaminen)

5.2.6. Opettajien täydennyskoulutuspalvelut

Kuten nykytilanteen selvityksen kohdassa todettiin, **koetaan opettajien täydennyskoulutus kaupunkiseudullisesti tärkeimmäksi yhdessä eteenpäin vietäväksi osa-alueeksi**, erityisesti Tampereen naapurikunnissa, mutta myös Tampereella.

Naapurikunnissa on noussut esiin ajatus siitä, että he ryhtyvät keskinäiseen yhteistyöhön, mikäli Tampereella ei koeta tarvetta yhteisen seudullisen opettajien täydennyskoulutuksen järjestämiseen. Tällä kunnat tarkoittavat lähinnä yhteisen koulutussuunnittelijan palkkaamista täydennyskoulutuksen suunnittelijaksi.

Esille nousivat opettajien täydennyskoulutuksen osalta ainakin seuraavat kaupunkiseudullisen yhteistyön toiveet:

- opettajien täydennyskoulutuksen tulee olla kaupunkiseudullista yhteistä henkilöstökoulutusta
- muotoja olisivat mm. erilaiset aineenopettajien yhteiset koulutukset, kaupunkiseudullisiin strategioihin liittyvät koulutukset, tiettyihin erityisalueisiin kohdistuvat kaupunkiseudulliset koulutukset
- tavoitteelliset, kaupunkiseudulliset VESO-koulutukset (myös Tampereen VESO-koulutusten alueellinen hyödyntäminen)
- opetussuunnitelmien uudistumisiin liittyvät koulutukset (mm. uuden oppimiskäsityksen tiimoilta)
- seudullisen kouluttajapankin perustaminen
- seudullisesti henkilöstöresursseissa yhteistyötä (Tampereen naapurikuntien keskinäinen yhteistyö, esimerkiksi koulutussihteeri, tai yhteistyössä Tampereen kanssa)
- yhteistyön edelleen tiivistäminen alueen muiden koulutussektorin toimijoiden kanssa (Tampereen yliopisto, TYT, TAKK, Länsi-Suomen lääninhallitus jne.)

5.2.7. Vuoreksen sekä muiden mahdollisten yhteisalueiden tilanne

Nykytilan selvityksessä käytiin jo osittain läpi Tampereen naapurikuntien asemakaavallista tulevaisuutta raja-alueiden asutuskaavoituksen osalta. Vuoreksen alue sekä Kangasalan ja Tampereen rajalle suunniteltava Ojalan-Lamminrahkan alue

ovat tiedossa olevista alueista merkittävimmät. Kummallakin alueella Tampereen kaupungilla näyttäisi olevan suurempi ja mahdollisesti nopeampi rakentamistarve kuin Lempäälällä tai Kangasalla.

Nykytilan kartoituksessa selvitetty muiden kuntien yhteiset tulevaisuuden rakentamishankkeet Tampereen rajalla tulisi ottaa huomioon tarpeeksi aikaisin.

Yhteisten koulujen tai toisen kunnan koulun käyttö aiheuttavat kuitenkin tarvetta yhteisten pelisääntöjen sekä toisaalta opetussuunnitelmallisten yhdenmukaisuuksien selvittämisen. Lisäksi olisi syytä tehdä tarkemmat selvitykset kuntien kyvystä itse selviytyä koulu- ja päiväkotipalvelujen tarjoamisesta.

Tulevaisuutta ajatellen **tämän osa-alueen huomioon otettaviksi asioiksi nousevat seuraavat seikat:**

- opetussuunnitelmien niveltäminen kahden kunnan alueelta käyvien oppilaiden käytänteisiin
- yhteisten koulujen tai rajakoulujen tarpeiden riittävän aikainen koordinointi eli tiedon mahdollisimman pikainen kulku kaavoittajalta sivistystoimen puolelle sekä kunnan sisällä että seudullisesti
- yhteisten koulupalvelujen tarjonnan lisääminen on seudullisen muuttoliikkeen lisäksi toinen vahva peruste seudullisen opetussuunnitelmayhteistyön parantamiseksi
- kuntien tulisi jatkossa pohtia yhteistyössä naapuriensa kanssa ns. oppilaaksiottoalueita (ilman kuntarajan miettimistä, vaikka lopullisessa ratkaisussa kuntaraja olisi otettu huomioon)

5.3. Välittömästi kuntoon saatettavia asioita

Riippumatta siitä, millä organisaatiolla ja millä resursseilla Tampereen kaupunkiseudun kuntien perusopetuksen verkostoitumista kehitetään, nousee selvitettävien asioiden listalta esiin muutamia sisältökokonaisuuksia, joiden **välitöntä hoitamista Tampereen kaupunkiseudun yleissivistävän koulutuksen strategian ohjausryhmä vaatii.**

Ensimmäisenä asiana on kaupunkiseudullinen **opettajien täydennyskoulutus.** Tämä vaatimus liittyy tällä haavaa opetussuunnitelmien uudistusprosessiin, jonka tueksi kunnissa kaivataan kipeästi opettajien täydennyskouluttamista uusien opsien mukaisiin konstruktivistisiin työskentelytapoihin. Täydennyskoulutus on nyky-yhteiskunnassa jatkuvasti läsnä oleva vaatimus, jota ilman laadukkaan koulutuksen tarjoaminen ei ole mahdollista.

Täydennyskoulutuksen jälkeen seuraavat erityisopetuksen, maahanmuuttajaopetuksen sekä lisäopetuksen pikaiset kaupunkiseudulliset yhteistyövaatimukset. Muita osa-alueita kuitenkin saa laiminlyödä samaan aikaan.

6. LIITTEET

6.1. Nykytila kuntakohtaisina taulukointeina

6.1.1. Tampereen kaupunkiseudun opetussuunnitelmaprosessit

OPS-prosessiin liittyvä kokonaisuus	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Opetussuunnitelma uudistuksen tilanne 5/2003	alkuopetuksen ops-valmis, 3-9 luokkien aineryhmät työskentelevät	opetussuunnitelmat kirjoittamisvaiheessa, lähdetty liikkeelle vuonna 2001 opettajan omatyökyselyllä, syksyllä 2002 perustettu tiimit, ops-ohjausryhmä	1-2 luokkien opetussuunnitelma valmiina, ohjausryhmä ohjeistaa opetussuunnitelmatyötä	ops-tyo on lähtenyt liikkeelle, opetussuunnitelmiin (3-9) hyväksyminen lautakunnassa, koulunjohtajien ryhmät, alle tulossa omia aineryhmiä	1-2 luokkien osalta kuntakohtainen ops valmis, koulut täydentävät omansa toukokuun aikana, 3-9 luokkien kohdalla ainetyöryhmät	alkuopetus valmistunut kevään aikana, 3-9 luokkien vielä työn alla työryhmissä	1-2 luokkien ops hyväksytään kesäkuussa 2003, samalla lautakunta päättää 3-9 luokkien opsien aikatauluista, alkuopetusryhmälle palkattu oma sihteeri, koulutuslautakunnan opetussuunnitelmatyöryhmä valittu erikseen
Uudistuksen niveltämistyöskentely	työryhmissä sekä aineen- että luokanopettajia	tiimit ovat selvittäneet	ohjausryhmä valvoo		alueittain		koulutuslautakunnan valitsema opetussuunnitelmatyöryhmä valvoo/ohjeistaa
Oppiaineiden ja aihekokonaisuuksien jakamisen periaatteet					oppiaines jaetaan ainekohtaisesti sisällöiltään eri luokille,		

(kuntakohtaisesti aineittain/koulukohtaisesti aineittain/jotenkin muuten)					aihekokonaisuuksista suositukset, koulut tekevät omia ratkaisujaan		
Mukana lukuvuoden 2003–2004 kokeilussa tai muu aikataulu	anottu kokeilulupaa luokille 3, 5 ja 7 2003–2004 alkaen	koko kunta mukana kokeilussa, 3, 5, ja 7. aloittavat 2003–2004	kolme koulua mukana (kaksi yläastetta sekä Koskenmäen koulu), 3, 5, ja 7. aloittavat 2003–2004	aloitus 3,4 ja 7 2004, 5,6 ja 8 2005	kokeilussa mukana kymmenen koulua (seitsemän 1-6 vuosiluokkien, yksi 1-9 vuosiluokkien sekä kaksi 7-9 vuosiluokkien koulua)	ei	ei
Uudistuksen mukana tuleva tuntijako	päätetty, lähtökohtana minimitunnit	päätetty 23.1.2003, oma ratkaisu, 1-2 – sekä 5-6 – luokilla yksi tunti yli	päätetty, yksi yli minimin linjana tuntijaossa	tekeillä, ei vielä päätöstä, 7-9 eivät toivo välyksiä vaan kiinteää ratkaisua, 1-6 koulut haluaisivat liikkumatilaa	tuntijako on päätetty 2/2003, minimituntimäärät, koulu-/aluekohtaisia painotuksia	7-9 luokat ovat jo siirtyneet uusien opsien mukaiseen tuntijakoon, 1-6 luokkien osalta valtakunnallinen linja, minimitunnit	koulukohtaiset tuntijaot päätöksessä kevään 2003 lopulla
A1-kielet	englanti	englanti	englanti	englanti, saksa	englanti, saksa, ranska, ruotsi, venäjä	englanti	englanti,?
A2-kieli	A2-kieli aloittaa 4:iltä luokalta, aloitetaan syksyllä 2003	A2-kieli aloittaa 4 luokalla	A2-kieli aloittaa 5 luokalta (HUOM! ainoana kaupunkiseudulla!), saksa ja ranska	aloitetaan 4 luokalla	aloitetaan 4 luokalta, kielet samat kuin A1-kielinä	ei tarjolla	aloitetaan 4 luokalta
Yhteistyö muiden kuntien kanssa ops-prosessissa	-	-	-	-	-	-	-

Tulevaisuuden toiveet	oppilaskohtaisin sopimuksin paikkoja Tampereen tarjoamiin painotuksiin, ops-yhteistyö mahdollista Tampereen kanssa	kielten osalta mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä Tampereen kanssa, kielten ryhmäkokojen alueellinen pohdinta, 7-9 luokkien valinnaisuuskysymysten pohdinta, vieraskielisen opetuksen keskittäminen Tampereelle	kieliasiat voisi pohtia alueellisesti, harvinaisten kielten tarjonta Tampereella, tuntijakoja voisi ainakin vertailla alueellisesti	jonkinlainen ops-yhtenäisyys Tampereen kanssa pitäisi ainakin selvittää	kaupunkiseudullinen ops-yhteistyö sekä sisältöjen, että koulutusasioiden osalta, seudullinen yhtenäisyys tuntijaoissa	oman kunnan sisällä yhtenäistäminen ja selkiyttäminen tavoitteena, minimituntien käytöllä pyritään jatkossa luomaan omia painotuksia	olisi hyvä ajatus, että tehtäisiin yhteistyötä Tampereen kanssa jatkossa
------------------------------	--	--	---	---	---	--	--

6.1.2. Tampereen kaupunkiseudun erityisopetuksen palvelukeskukset

Erityisopetuksen osa-alueet	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Keskittetty erityisopetus	On	On	On	On, ollaan osittain purkamassa	On	On	On
Erityiset oireyhtymät	kaksi dysfasia-ryhmää	Lempoisten koulu (dysfaatikot)			Kissanmaa (asperger), Liisanpuiston ja kuulo-vammaisten koulu (dysfaatikot)		
Kuulovammat	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuiston ja kuulo-vammaisten koulu	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuisto (Tampere)
Yksilöllinen opetus (vaihtelee kunnittain, esimerkiksi käyttäytymis- ja tarkkaavaisuushäiriöt, psyykkiset häiriöt)	Harjun erityiskoulu	Sääksjärvi (pienet lapset)	erityiskoulun yhteydessä kaksi ryhmää, starttiluokka Alhoniityn koulun yhteydessä,	7-9 luokkien opetus yläasteen yhteydessä	Tammela (1-6) Pyynikki (7-9)	ei	kaksi luokkaa
Laajat oppimisvaikeudet	Harjun erityiskoulu	Lempoisten koulu (myös ns. starttiryhmä)	erityiskoulun yhteydessä sekä laajojen oppimisvaikeuksien että	sopimus palveluista Nokian kanssa	Raholassa laajojen oppimisvaikeuksien luokka, Kalevanpuistoss	sopimus Lempäälän kanssa	oma kaksiohittajainen laajojen oppimisvaikeuksien koulu, lisäksi

			vaikeimmin vammaisten ryhmät		a sekä laajojen oppimisvaikeksisten ryhmä että vaikeimmin vammaisten ryhmät		opetusta Ylisten laitoksen yhteydessä
Liikuntavammaiset	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuiston ja kuulo-vammaisten koulu (dysfaatikot)	Liisanpuisto (Tampere)	Liisanpuisto (Tampere)
Oppimisvaikeudet	Harjun erityiskoulu, ryhmämuotoista laaja-alaista kolmella koululla	Katajan koulu, erityisryhmiä myös muualla	erityiskoulun yhteydessä seitsemän oppimisvaikeuksisten ryhmää	kaksi ryhmää, yksi Naistenmatkan koululla (1-6), toinen alkaa Kurikankulman koululla, Suupan erityiskoulu lakkautetaan lukuvuoden 2002-2003 jälkeen	Saukonpuiston koulu (1-9)	yläaste hallinnoin 0-9 vuosiluokkien erityiskoulua, 1-6 vuosiluokkien osalta oppilaat integroidaan vieressä olevaan kirkonkylän kouluun, ei tiukkaa luokka-astejakoa, kolme erityisluokanopettajaa	viisiopettajainen mukautetun opetuksen koulu
Sairaalaopetus	TAYS/ Koivikkopuisto	TAYS/ Koivikkopuisto	TAYS/Koivikkopuisto / Pitkänniemen sairaalakoulu	TAYS/ Koivikkopuisto	TAYS/ Koivikkopuisto	TAYS/ Koivikkopuisto	TAYS/ Koivikkopuisto
Alueellinen ja osa-aikainen erityisopetus							
Laaja-alainen erityisopetus (luki- ja puheopetus)	useampia laaja-alaisen opettajia (pulukki)	erityisopettajia yhteensä 20 (mukana luokkamuotoisen opetuksen opettajat)	viisi laaja-alaisen opettajaa alasteilla, lisäksi kaksi 7-9-luokkien käytössä	laaja-alaisia erityisopettajia	Kaikilla kouluilla oma tai yhteinen läheisen koulun kanssa	laaja-alainen erityisopettaja, joka kiertää Kirkonkylän koululta muita kouluja, lisäksi kaksi luokanopettajaa,	laaja-alaiset erityisopettajat 0-6 luokkien käytössä

						joilla erityisluokanopettajan pätevyys (kiertävät myös hieman)	
Luokkamuotoinen laaja-alainen eli ns. joustavat ryhmät (oppimisvaikeudet, käytöshäiriöt jne.)	kts. luokkamuotoinen eli kolmella koululla ryhmiä				1-6 vuosiluokkien kouluissa seuraavasti: Ahvenisjärvi/ Kanjoni Aleksanteri Ikuri/Tesomajärvi Karonen Haihara Kissanmaa Linnainmaa Peltolampi Ruotsinkielinen Saukonpuisto Tammela 7-9 vuosiluokkien kouluissa seuraavasti: Tesoman alue, Hervannan alue, Linnainmaan alue		syksyllä 2003 aloitti ensimmäinen yleisopetuksen pienluokka
tulevaisuuden suunnitelmat/toiveet	aspergerit ja autistit voisi hoitaa keskitetysti Tampereella, sairaalakoulun yhteistyötä voisi edelleen kehittää, jonotusajat palveluihin lyhyemmiksi	mukana Opetushallituksen LATU 2002-2004 hankkeessa, asperger-, dysfasia- sekä eha 2-oppilaat olisi hyvä hoitaa yhteistyössä Tampereen kanssa, sopimusasiat	resurssia on hyvin, mutta joustavien ryhmien rakentaminen kaupungin sisälle olisi toivottavaa, toisen psykologian tarve -> kaupunki jaettaisiin kahteen osaan, asperger-autisti	oppilaita integroidaan yhä enemmän yleisopetuksen luokkiin, yksilöllisiä ratkaisuja, käytöshäiriöisille halutaan antaa enemmän aikaa ja valintoja, siksi heille omat ryhmät	alueellisia pienryhmiä muodostumassa seuraavasti: 1-6 vuosiluokille Koiviston, Nekalan ja Lentävänniemen koulut, 7-9-vuosiluokille Kaukajärven, Harjuntaustan ja Hatanpään	harjaantumiskoulun oppilastarve mietittävä, yksittäisillä oppilailla saattaisi olla tarvetta Tampereen suuntaan	erityisopetuksen keskus kuntakeskuksen kouluun, yhteistyö Tampereen kanssa niistä palveluista, joita ei ole järkevää tuottaa itse

		Tampereen kanssa tarkistettava kuntoon	lapsille paikkoja Tampereelta,		koulut HUOM! Tampere etenee kolmiportaisen tukijattelon mukaisesti: 1. oppilasta tuetaan osa-aikaisen erityisopetuksen, kouluavustajien jne. avulla, 2. alueelliset joustavat ryhmät tukena, 3. keskitetty luokkamuotoinen erityisopetus -> alueellinen integraatio lisääntyy, lisätään alueellisia korvamerkittyjä tukia		
--	--	--	--------------------------------	--	--	--	--

6.1.3. Tampereen kaupunkiseudun koulupuolen asiantuntija- ja konsultaatiopalvelut

Asiantuntija- ja konsultaatiopalveluiden osa-alueet	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Asiantuntijapalveluiden saatavuus							
Perheneuvola palvelut	palvelut Sahalahden, Kuhmalahden, Pälkäneen ja Kangasalan yhteisestä perheneuvolasta	oma perheneuvola (perhetyön yksikkö, mm. psykologipalvelut)		perheneuvolapalvelut ostettu Tampereelta (mm. psykologipalvelut)	oma perheneuvola	sopimus Lempäälän perhetyön yksikön kanssa (mm. psykologipalvelut)	tuotetaan itse
sosiaalityöntekijät	on	Hakkarin koululla, perhetyön yksikössä	sosiaalipuolen kautta	sosiaalipuoli	sosiaalitoimen puolelta	omassa kunnassa	sosiaalitoimiston kautta
koulupsykologi			oma koulupsykologi	oma koulupsykologi aloittaa 8/2003	koulupsykologeja 13		
kuraattori	1,25 kuraattoria perusopetuksessa	ei	kaksi kuraattoria	yksi	kuraattoreita 14	ei	on
terveydenhoito-palvelut					koululääkäreitä, kouluterveydenhoitajia		
muuta			iltapäivähoitojärjestelmä!				Pilvi-ryhmä (kuraattori, opettajien edustajat, sosiaalitoimiston edustaja, poliisi, ev.lut. seurakunta),

							iltapäivähoitojärjestelmä (mukana vanhemmat yms.)
tulevaisuuden suunnitelmat/toiveet	oman asiantuntijaresurssin kasvattaminen olisi tarpeellista	erillinen koulupsykologi, yläluokkien lääkäri		pohdintaa perheneuvolapalveluiden kokonaisvaltaisesta tuottamisesta itsenäisesti		selvitys siitä, tarvittaisiinko esimerkiksi oma koulupsykologi tai kuraattori	
Konsultointipalvelut	<i>HUOM! Konsultaatiopalveluilla tarkoitetaan pääsääntöisesti sellaisia asiantuntijan antamia ohjeita, jotka kohdistuvat muiden opettajien opettamien lasten koulunkäyntiin.</i>						
erityisopetus	Harjun erityiskoulun opettajat konsultoivat jonkin verran		Lähdekorven erityiskoulun avulla		erityiskoulujen yhteydessä, Saukonpuisto ja Liisanpuisto vahvimmin	viikoittain yksi erityisopettaja on kiertänyt omassa konsultoimassa oppilasasioissa	palveluita hankitaan tarvittaessa Tampereelta
muuta							
tulevaisuuden suunnitelmat/toiveet	yhteistyö Tampereen suuntaan mahdollista	konsultoiva lääkäri, alueellisten yhteistyömahdollisuuksien selvittäminen	yhteistyötä Pitkänniemen ja Tampereen sairaalakoulujen välille	Tampereen palveluiden käyttäminen niissä tilanteissa, kun oman palvelun tuottaminen ei ole mielekästä	pitäisi määritellä nykyistä tarkemmin tämän osa-alueen yhteistyön	katsotaanko, saadaanko kaikki tarvittava palvelu tulevaisuudessa omasta kunnasta	yhteistyön jatkaminen ja kehittäminen Tampereen suuntaan

6.1.4. Tampereen kaupunkiseudun maahanmuuttajaopetus

Maahanmuuttajaopetuksen osa-alueet	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Valmistava opetus	ei (ollut ajoittain)	kyllä	ei (ollut ajoittain)	ei	kyllä	ei	kyllä
Opetusta antavat koulut		Lempoisten koulu, Hakkarin koulu	pyritty hoitamaan yleisopetuksen luokissa, sopimus Tampereen kanssa	sopimus Tampereen kanssa, hoidetaan tätä kautta	Ahvenisjärvi, Etelä-Hervanta, Johannes, Sampola, Peltolampi	aika uusi asia, muutamat oppilaat sijoitettuna tavallisille luokille, HUOM! Matkat muualle (esim. Tampereelle) pitkiä!	Veittijärven koulu, Metsäkylän koulu (ryhmä- ja perheryhmäkoti pakolaislapsille Metsäkylässä), lisäksi sopimus Tampereen kanssa
Suomi toisena kielenä (S2) -opetus	ei erillistä S2 opettajaa, Pikkolan yläasteen äidinkielenopettaja antaa opetusta	opetus Lempoisten koululla	ei erillistä S2 opettajaa, annettu jonkin verran S2-opetusta	ei erillistä S2 opettajaa, asian organisoiminen on kesken	useita S2-opettajia, kouluilla joko oma tai toisen koulun kanssa yhteinen opettaja.	ei erillistä S2 opettajaa, opetus ei vielä organisoitua, äidinkielen opettaja antaa	ei erillistä S2 opettajaa, äidinkielenopettajat antavat opetusta, ollut Tampereen kanssa yhteinen S2-opettaja
Oman äidinkielen opetus (oppilaille vapaaehtoinen)				arabian- ja bosniankielen ryhmät	lukuisia ryhmiä		dari, persia, serbokroatia (useita ryhmiä)
Uskonnonopetus				islam	islam	-	islam (useita ryhmiä)

us							
Maahanmuuttaja-asioiden yhteyshenkilö koulupuolella						sivistystoimen johtaja	sivistystoimen johtaja
Tulevaisuuden suunnitelmi a/ toiveita		selvitettävä yhteistyömahdollisuudet Tampereen kanssa sekä valmistavan opetuksen että yhteisten S2-opettajien suhteen, koulutusyhteistyö Tampereen kanssa	selvitettävä yhteistyömahdollisuudet Tampereen ja muiden naapurien kanssa sekä valmistavan opetuksen että yhteisten S2-opettajien suhteen, koulupuolelle omaan kaupunkiin yhdyshenkilö	S2-opetuksen järjestäminen, kotikielen opetuksen järjestämisessä yhteistyön kehittäminen Tampereen/naapurikuntien kanssa, koulutusyhteistyö	alueellinen yhteyshenkilöluettelo toimivaksi, jatkossa voisi olla yhteisiä S2-opettajia, myös muita maahanmuuttajien opetukseen liittyviä opettajantehtäviä on mahdollista hoitaa yhteistyössä yli kuntarajojen (mm. uskontojen sekä oman äidinkielen opettajat), Tampere voi edelleen järjestää täydennyskoulutusta, joka on tarkoitettu myös ympäristökuntien opettajille, opetussuunnitelma voisi olla koko kaupunkiseudulla sama, oppi tulisi olla ikä- ja taitotasoiltaan homogeenisissa ryhmissä,	valmistavan opetuksen suunnittelu (hoidetaanko itse/yhteistyössä Tampereen tai Lempäälän kanssa), S2-opetus äidinkielenopettajien avulla, koulutusyhteistyö Tampereen kanssa	eteen tulevat ongelmat yksittäisiä, ei tarvitse kahlitsevia kaavoja, opetuksen tuloksellisuus/opilaan näkökulma (bussilippu vai oma ryhmä kuntaan?), koulutusyhteistyö Tampereen kanssa

					mielellään samassa yksikössä kaksi luokkaa tai vähintään S2- opettaja valmistavaan luokan opettajantyöparin a		
--	--	--	--	--	--	--	--

6.1.5. Tampereen kaupunkiseudun lisäopetus

Lisäopetuksen erilaiset toteuttamistavat	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Kymppiluokka	ei	ollut viimeksi 2001-2002 lukuvuonna (perustetaan, mikäli tulijoita vähintään 12)	Emäkosken koulun yhteydessä	ei	Kaarila, Kaukajärvi	ei omaa, oppilaita ollut aiemmin Lempäälän kymppiluokalla	ei omaa, yksittäistapauksia lähtee naapurikuntiin
Lukioon tai muuhun jatko-opiskeluun tähtäävä lisäopetus	9. luokan arvosanojen nostamista, ei varsinaista lisäopetusta	nuorten osallisuutta edistävä projekti alkoi 2003, kyseessä ns. joustava lisäluokka		ei (lukioon tähtääviä kehoitetaan kertaamaan yhdeksäs luokka)	Sampola, Hatanpään lukio, Tammerkosken lukion aikuislinja (arvosanojen korottaminen kielissä, matematiikassa sekä reaaliaineissa iltaopiskeluna)		
Ammatilliseen koulutukseen perehdyttävä lisäopetus					Tampereen ammattiopisto, Pyynikki		
Työelämäpäinnotteinen			Työelämäkymppi (ESR-projekti)		Tammerkosken koulu, Aikalisäryhmä (tutkivat omaa elämäntilannettaan, korottavat arvosanojaan, tutustuvat		

Erityisopetus					työelämään) Saukonpuisto, Tampereen terveydenhuolto- oppilaitos (tilat)		
Työpajalisäopetus			Lisäopetusryhmä, joka toimii teollisuusasemalla nuorten työpajan yhteydessä (henkilökohtainen opetussuunnitelma, sama kuin kohdassa "työelämäpainotteinen")	kunnan työpajan kanssa yhteistyötä, viiden hengen tsemppiryhmä (ei varsinaista lisäopetusta!, suorittavat peruskoulua) loppuun lisävuonna), yhteistyö Pirkanmaan ammattioppilaitoksen kanssa, sieltä opiskelijaryhmä vetämässä tätä kokeilua)			kunnan työpajan (Soppeenharju) kanssa yhteistyötä, räätälöidään oppilaskohtaisesti
Tulevaisuuden suunnitelmia/toiveita	Työpajatoiminnan yhteyteen työelämäsuuntautunutta lisäopetusta voisi olla	suunnitteilla "ketjukolarihanke", jossa yhteistyötä sosiaalipuolen ja koulupuolen välillä, lisäopetusasiassa mielellään yhteistyötä	toiveena saada varsinaista kymppiluokan ryhmää pienennettyä opinto-ohjausta tehostamalla, toiveena toiminnan kehittäminen alueen muiden kuntien kanssa	aluekunnallinen kymppiluokka yhteistyö, työpajan yhteydessä toimivasta ryhmästä voisi osa olla yhdeksännellä ja osa tehdä kymppiluokkaa	alueellisen yhteistyön kehittäminen sekä kokemusten vaihto lisäopetuksen eri malleista tärkeää	joustavien, yksilöllisten ratkaisujen löytäminen (esim. opiskelu työpajan yhteydessä)	kehitettävä monimuotoisia kymppiluokan malleja eteenpäin, koulutuspoliittisessa ohjelmassa on mainittu lisäopetus (tulee esiin niiden oppilaiden kohdalla, jotka eivät ole päässeet lukioon)

6.1.6. Tampereen kaupunkiseudun koulutuksen tuloksellisuuden arviointi

Tuloksellisuuden arvioinnin järjestelmät	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Taloudellisin perustein tapahtuva seuranta (tietty järjestelmä?)	budjetin kautta taloudellisen puolen seuranta (bsc-järjestelmä)	budjetin kautta	budjetin kautta	budjetin kautta	budjetin kautta	taloustuloksellisuus pohja muulle tuloksellisuudelle	”keltainen kirja” 1993-99 (Ylöjärvi keräsi itse valtiosuustiedot, tuntikehys/oppilas, opetustuntien määrä jne.), lopetettiin, kun tunnusluvut lasketaan muutenkin HUOM! Kouluille jaetaan raha, ei tuntikehystä!
Valtakunnalliset tasokokeet	käytetään sekä valtakunnallisia että ainejärjestöjen kokeita			opetushallituksen ainekohtaiset tasotestit	käytetään sekä opetushallituksen että ainejärjestöjen valtakunnallisia kokeita	osallistutaan valtakunnalliseen arviointiin kouluhallintoviran omaisten määräämä määrä	opetushallituksen päättökokeita
Kuntakohtaiset arviointisuunnitelmat/linjat	ilmapiirikysely lautakunnan viimeisenä vuonna (joka 4. vuosi), oppilaille joka vuosi	Kolme kuntakohtaista pähanketta: 1. oman oppilaitoksen työyhteisön kehittäminen ja opettajien ammatillisen kasvun	huoltajille laajempi kysely 2004, edellinen 2001 (silloin aiheena kodin ja koulun yhteistyö)	Tampereen naapurikuntien yläasteiden tilastoverailu (resurssit, oppilaiden poissaolot, opettajien sairauspoissaolot, keskiarvot,	kaupunkikohtaiset painopistealueet, joiden mukaisesti koulujen on toimittava, lisäksi mm. Efektian sekä kaupungin omia laajempia selvityksiä	valtuustokausittain kaikkien huoltajien kysely, kun tulokset saatu, lautakunta kiertää kaikki koulut, koko kyselyn yhteenveto tiedoksi kaikille	suunnitelma valmistunut joulukuussa 2002, sisältö ?

		tukeminen 2. oppilaitosten opetussuunnitelmien jatkuva, yhteistoiminnallinen kehittäminen 3. koulutuksesta vastuussa olevien tahojen vuorovaikutuksen lisääminen koulutoimen suorittama arviointi joka kolmas vuosi		jne.), 9. luokkalaisten vanhemmille keväisin kysely, 1-6 vuosiluokkien koulujen tilanne hieman auki		huoltajille, lautakunta lausuu mielipiteen kyselystä, tämän jälkeen selvitystyö alulle (arvioinnin kohteena: päätöksentekojärjestelmä, taloudenhoito, koulujen opetussuunnitelmat, koulumatkat, oppilashuolto, opettajat ja muu henkilökunta)	
Koulukohtaiset arviointisuunnitelmat	koulut hoitavat itsenäisesti arviointisuunnitelman	virt. yläpuolelle kohta yksi, koulujen arviointi kuntakohtaisten kehittämiskohteiden toteutumisesta,	kouluilla omia kyselyjään/suunnitelmiaan	yläasteella edellisen kohdan mukaisesti, alasteiden tilanne koulukohtaisesti	kouluilla omat suunnitelmansa oman koulun/alueen koulujen arviointiperusteiksi	yläasteella sekä isommilla alasteilla kehityskeskustelut	kouluilla omat arviointisuunnitelman
Muita arviointiin/laajajärjestelmien liittyviä toteutuksia		jatkuva muutostarpeiden kartoitus ja konkreettiset toimenpiteet					
Tulevaisuuden suunnitelmia/toiveita	olisi toivottavaa, että alueellisesti löytyisi sekä talouden että koulutuksen laadun arviointiin vertailukelpoisia järjestelmiä, alueellinen	kaupunkiseudullinen yhteistyö laatuseurannan osalta		arviointiasioihin saatava riittävän yksinkertaisia mittareita ja systeemejä, kaupunkiseudun tulosten arviointia ja mittaamista olisi	kaupunkiseudullisen arvioinnin vertailutietokannan rakentaminen, alueellinen auditointikoulu	oman kunnan kyselyn sisältöjen miettiminen, mahdollisesti kaupunkiseudullista yhteistyötä	koulun itse tekemät arviointitoimenpiteet kehittämiskohteiksi

	auditointijärjestelmä mahdollinen, kaupunkiseudullisesti yhtenäisten mittaristojen laatiminen			laajennettava (Tampere mukaan)			
--	---	--	--	--------------------------------	--	--	--

6.1.7. Tampereen kaupunkiseudun oppimateriaali- ja tietotekniikkapalvelut

Oppimateriaali- ja tietotekniikka - palveluiden osa-alueet	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Oppimateriaalikeskus	ei	on	on	ei, yhteistyötä Nokian kanssa	on	Narvan koulun yhteydessä varasto, josta materiaalia voi lainata	on (oli välillä suljettuna)
aineistolainaus	kirjasto	perinteinen	perinteinen	perinteinen	videot, radio-yms. äänitteet, kalvosarjat, diat, cd-romit (ohjelmia)	?	perinteinen
kirjasarjojen lainaus	kirjasto	?	?	yhteistyö kirjaston hankintojen kanssa alkamassa	mittava kokoelma, vuodessa uushankintoja noin 17 000 eurolla	kirjasto	kirjasto
laitelainaus	tietotekniikka-yksikkö ?	?	jonkin verran	satunnaista koulujen kesken	dataprojektorit, videot, nauhurit, kamerat, televisiot, digikamerat, digivideokamerat, av-laitteet	?	?

hankintapalvelut (oppimateriaalit, oppikirjat yms.)	?	?	?	keskitetysti koulutoimisto, hankintarengas kehyskuntien kesken	koulujen opetusmateriaali hankintojen koordinointi, oppikirjojen käsivarasto, av-tarvikkeita		?
video- yms. työpajat	?	?	videopaja	yhdellä alasteella pieni editointipiste	videotyöpaja (manuaalisia ja digitaalisia laitteistoja)		
tietokoneiden hankinta- ja tukipalvelut	laitteet ostetaan, kunnassa oma tietotekniikkayksikkö, koulutoimessa kaksi omaa tukihenkilöä	?	Patja-sopimus tietotekniikkapalveluista (koulupatja [oppimateriaalin vetäjä koulupatjan yhteyshenkilö], hallintopatja), sopimus Fujitsun kanssa	solmittu ulkoistamissopimus Fujitsun kanssa Nokian mallin mukaisesti	koulujen tukipalvelut ammattiopistosta, rahat oppimateriaalin kautta, ei koneiden huoltosopimuksia	ulkoistettu, sopimus Canonin kanssa, kouluilla ei erillisiä tukihenkilöitä, yläasteen atk-opettaja toimii myös tukena	kunta hankkii laitteet, erillinen mikrotukihenkilö sekä projektityöntekijä

Tulevaisuuden suunnitelmia/toiveita/		oppimateriaalin hankintaa/kierrätystä varten yhteistyötä alueellisesti, kunnan yhteinen atk-tuki (yhdyshallinnon alla/kautta), kaupunkiseudullinen yhteistyö atk-ratkaisuista (ulkoistamiskokemukset yms.), kehitteillä virtuaali- ja tietotekniikkakouluhanke		ei omaa oppimateriaalikeskusta, kaupunkiseudullinen yhteistyö tärkeää sekä perinteisessä oppimateriaalilainauksessa että erityisesti hankinnoissa ja tietotekniikan osalta	perinteinen oppimateriaali on murroksessa (diat, kalvosarjat, osittain videot), ostovideot säilyvät, nauhoitukset vähenemässä, YLE ei enää äänitä kieliohjelmien sarjoja jne., kaupunkiseudullinen tiiviimpi yhteistyö mahdollista perinteisen oppimateriaalin lainaus- ja huoltopalveluissa, kirjasarjojen kohdalla, mahdollisesti hankintarenkaissa, opetusmateriaalin tuottamisessa jne.	tarve saada tietotekniikka-fysiikka opettaja, pedagoginen tukihenkilö toivelistalla 2005	valmiina suunnitelma, jonka mukaisesti oppimateriaalikeskus palvelee jatkossa koulujen lisäksi muutakin kunnan hallintoa sekä kansalaisia (näyttämövaatela inaamo, perinteistä omalainausta, intranet-palvelukeskus kunnan sisällä yms.)
---	--	--	--	--	---	--	--

6.1.8. Tampereen kaupunkiseudun etä- ja verkko-opetuspalvelut

Etä- ja verkko-opetuksen palvelualueet	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Valtakunnalliset hankkeet	ei peruskoulun puolella, lukion mukana Pedanet-hankkeessa	mukana WSOY:n OPIT-hankkeessa		yksi koulu mukana WSOY:n OPIT-hankkeessa	Opetushallitukselta haettu rahoitusta verkkokurssien tuottamista varten, peruskoulua koskeva on lähinnä ortodoksisen uskonnon verkkokurssi, perehdyttäminen ja ryhmäohjaus ja mukana myös valtakunnallisessa maahanmuuttajaoppilaiden MAMU-portaalissa (Turku). Verkkopedagogian osana koskee myös peruskoulua, oppimisympäristönä WebCT.		
Alueelliset yhteistyöhankkeet	Lempäälään kanssa yhteistyöhankkeita???	Kangasalan kanssa???			Etäopetuskeskuksen suunnitelma	Lempäälään kanssa ollut keskusteluja, ei menty mukaan	Parkanon suuntaan yhteistyötä aikuislukion kanssa, ei

							yleissivistävällä puolella
--	--	--	--	--	--	--	-------------------------------

Kunnan omat hankkeet	ABC-Aapiskukko tukiyksikkö (toimintaa jo vuodesta 198?)				Kurssipankissa verkkokurssiformaatteja opettajien verkkokurssien pohjaksi. Yleisen Internetin puolella aineistoja peruskouluja varten. Etäopetuksen ohjausryhmässä on myös perusopetuksen edustus, vuonna 2003 valmistuu ortodoksisen uskonnon verkkokurssiformaatti, ePaja opettajien tukena (verkkopedagogi, web-suunnittelija sekä 1-2 projektitehtävissä olevaa opettaja voivat työskennellä)		
Yksittäisten koulujen hankkeet	pieniä, yksittäisiä hankkeita	-			Kissanmaan koulun ja Kaukajärven 7-9 koulun hankkeet (etä- ja verkko-opetushankkeet) Mukana WSOY:n OPIT-hankkeessa		

Tulevaisuuden suunnitelmat/toiveet	-	virtuaali- ja tietotekniikkakouluhanke	mahdollisesti vieraiden uskontojen sekä kotikielten opettamisessa apuvälineinä, yksi mahdollinen käyttö voisi olla hyvien oppilaiden eriyttämismahdollisuudet jo 1-6 vuosiluokkien aikana.		etäopetuskeskuksesta suunniteltuja tiloja ja käyttöä myös perusopetuksen puolelle, erilaisten osahankkeiden edelleen kehittäminen (mm. vieraiden uskontojen sekä mahdollisesti ns. kotikielten opettaminen		uuden kirjaston myötä on tarjoutunut monenlaisia mahdollisuuksia, Moision koulun peruskorjauksen yhteyteen valmistuneen mediteekki-kirjasto toimii ihan oikeasti, tämän myötä syntyy jotain
---	---	--	--	--	--	--	---

6.1.9. Tampereen kaupunkiseudun opettajien täydennyskoulutuspalvelut

Opettajien täydennyskoulutuspalveluiden ryhmittely	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Kuntakohtainen täydennyskoulutus-suunnitelma	ei	ei	ei	ei	on	ei	ei
VESO-koulutus	järjestetään itse	järjestetään itse	järjestetään itse	järjestetään itse	sekä kaupungin yhteistä että koulun/alueen yhteistä		järjestetään omassa kunnassa, aloitteet ja käytännön toteutus paljolti kouluilta
muu täydennyskoulutus	järjestetään jonkin verran itse (luokanopettajille)	tarkennetaan opetussuunnitelmatyön yhteydessä	jotain itse		suunnitelma: opettajat (perehdyttäminen, ammatillinen kasvu, eriytyvä ammatillinen kehitys), rehtorit (uran aloitusvaihe, esimieskoulutus, professionalisuuden kasvuvaihe, eriytyvän ammatillisen kehityksen mahdollisuudet yhteistyössä		rahat kouluilla ja vastuualueiden esimiehillä, joiden tehtävänä on miettiä koulutustarpeita
pitkäkestoinen							

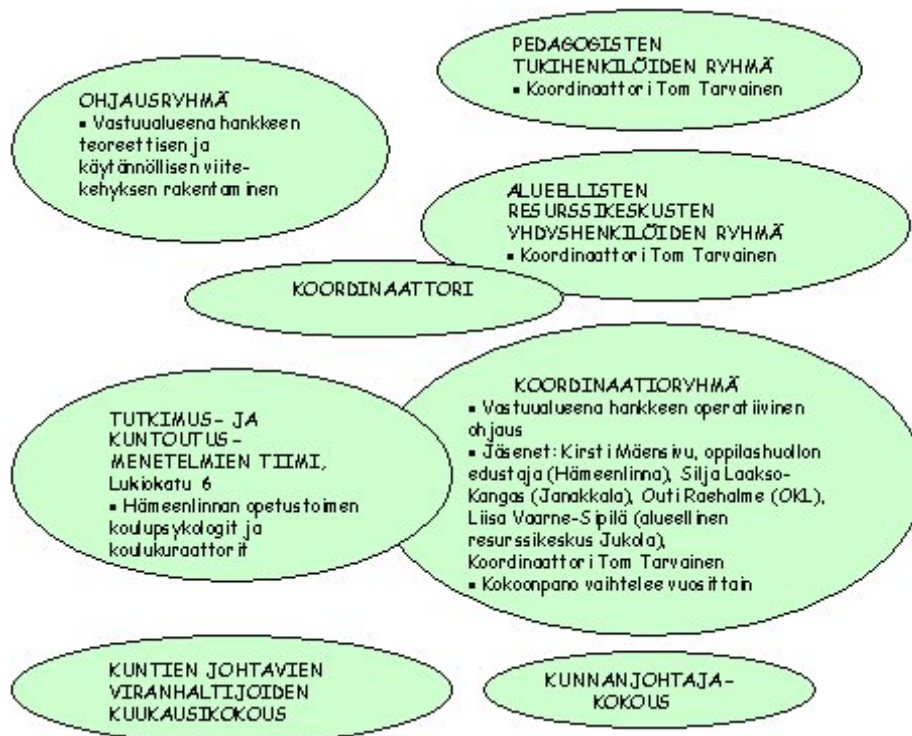
koulutus					TAKK:n, TYT:n sekä muiden toimijoiden kanssa (rehtoreiden JET-koulutus, arviointikoulutus, kieltenopettajien koulutus jne.)		
koulukohtainen koulutus	koulut tekevät itse vuotuiset suunnitelmansa, toteuttaminen jää paljolti niiden vastuulle	on	on	koulujen tehtävänä on antaa keväisin koulutussuunnitelma kolmeksi vuodeksi, koulut tekevät yhteistyötä (yhteisiä luennoitsijoita yms.)	koulut voivat halutessaan järjestää omaa koulutusta räätälöidysti	on	koulut suunnittelevat itse
Tulevaisuuden suunnitelmat/toiveet	kaupunkiseudulla yhteistyötä, esimerkiksi opetussuunnitelmien uudistumisen yhteydessä	tarvitaan organisoitua täydennyskoulutusta, aineenopettajille yhteistä koulutusta, kiertävää koulutusta, pitäisi resursoida kaupunkiseudullisesti joku ihminen hoitamaan asiaa	kaivattaisiin kaupunkiseudullisesti opettajien täydennyskoulutusta, ympäristökunnille yhteinen koulutuspäällikkö (Porissa Karhukunnilla yhteinen koulutuspäällikkö), jos Tampere lähtisi vetämään, niin Nokia voisi olla mukana	Tampereen kaupunkiseudun yhteinen koulutussuunnitelma olisi hyödyllinen, aineenopettajien yhteinen yhteisiä alueellisia koulutustapahtumia	opettajien muodostamaa koulutuspankkia yritettiin saada toimimaan, mutta ei lähtenyt liikkeelle -> tulevaisuudessa paremmin eväin!, vierikoulutusta eli koulukohtaisesti	tuntuisi mielekkäältä hoitaa täydennyskoulutussasioita kaupunkiseudullisesti, suunnitelmallisuus on puuttunut	tarvittaisiin kuntakohtaista opetuspäällikköä tai muuta koulutuksen suunnitteluun kohdennettua resurssia, tiedottamista parannettava, kaupunkiseudullinen yhteistyö

6.1.10. Tampereen kaupunkiseudun raja-alueiden yhteiset koulutuspalvelut

Raja-alueiden mahdollisten yhteisten koulutuspalveluiden tilanne	Kangasala	Lempäälä	Nokia	Pirkkala	Tampere	Vesilahti	Ylöjärvi
Tiedossa olevia yhteisiä hankkeita jonkin naapurikunnan kanssa	Ojala-Lamminrahkan alueen osayleiskaavatyö sekä siihen liittyvät suunnitelmat työn alla, yhteistyö Tampereen kanssa aluillaan	Vuoreksen alue yhdessä Tampereen kanssa		ei tiedossa	Vuoreksen alue yhdessä Lempäälän kanssa, yhteinen 5-9 luokkien koulu (Tampereen puolella), neljä 1-4 luokkien koulua, joista yksi Vuoreksen keskustassa 5-9 koulujen lähellä. Alakouluista	ei	Siivikkalassa nyt noin 3000 asukasta, sijaitsee Tampereen rajan pinnassa, jonkin verran ollut yhteisiä koulupaleluita
Saattaa tulevaisuudessa tulla eteen	Ojala-Lamminrahkan alue, Vatialan seudulla lisärakentamista, Hovasti seudulle asemakaavoitetaan lisäasumista, lisäksi mahdollista, että joskus myös Annalan ja Ruskon alueiden pinnassa olevia		Porin rautatien ja Rounionkadun väliselle alueelle merkitty yleiskaavaan asuinalue, Tampereella Kalkun koulu lähempänä kuin yksikään Nokian kouluista!	mahdollisesti Partolan alueen koululaisten käynti Härmälän koulussa (Pirkkalan Nuolialan koulun laajennus palvelee pääosin tätä aluetta)		Vesilahden osayleiskaavassa Lempäälästä Vesilahteen kulkevan tien varsi on yleiskaavaan merkitty kokonaan asuinalueeksi, ajatuksena, että koulupalvelut Vesilahdella, mutta	Siivikkalan alueelle saattaa tulla lisäasemakaava noin 2010 jälkeen, tämä tietäisi noin tuhatta uutta asukasta 2010-2020 välillä yhteensä (kasvu noin sata asukasta/vuosi)

	maita kaavoitetaan asuinkäyttöön					mahdollista joidenkin oppilaiden koulunkäynti Lempäälässä	
Kaavoitustilan ne raja-alueilla nykytiedon mukaan	kts. edellä		kts. edellä	Partolaan asuinrakennuksia		kts. edellä	Kts. Edellä, juuri nyt ei hakkeita käynnissä

6.2. Hämeenlinnan seudun Oppijan Tuen organisaatio

6.2.1. Pedagogiset tukihenkilöt

Oppijan Tuki -hankkeessa toimintansa syksyllä käynnistävät pedagogiset tukihenkilöt. He ovat opettajia, jotka lähtevät kehittämään kouluissaan omaa erityisosaamistaan. Opetus- ja kuntoutusmenetelmien tai koulua tukevien toimintamallien kehittäminen kuuluu tärkeänä osana pedagogisen tukihenkilön toimenkuvaan. Osaamisen verkottajana pedagoginen tukihenkilö pyrkii ohjaamaan ja tukemaan koulunsa sekä myös muiden koulujen opettajia erilaisten oppilaiden kohtaamisessa.

Koulu /opettaja	Yhteystiedot	Aihe
Hauho		
Kirkonkylän aa/ Sirpa Kopra	sirkopra@saunalahti.fi	Sensomotoriset harjoitukset esi- ja alkuopetuksessa, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäiseminen aistitoimintoja kehittämällä.
Hämeenlinna		
Normaalikoulu/ Arja-Leena Aalto	arja-leena.aalto@uta.fi	Oppimisvaikeuksien tukeminen, motorinen harjaantuminen.
Normaalikoulu/ Risto Ilmavirta	risto.ilmavirta@uta.fi	Matematiikkakeskus: mestarikiltatoiminta, täydennyskoulutus.
HYK, Tuomela/ Kai Lehtonen	kai.lehtonen@hameenlinna.fi	Erityisopetuksen koordinointi, integraation keinot.

Jukola/ Maija Reinikainen	maiya.reinikainen@hameenlinna.fi	Maahanmuuttajaoppilaiden kielelliset valmiudet.
Kauriala/ Sirpa Koskinen	sirpa.koskinen@hameenlinna.fi	Toimintamalli kiusaamis- ja väkivaltatilanteiden ehkäisemiseen.
Lyseo/ Riitta Takkula-Ollila	riitta.takkula-ollila@hameenlinna.fi	Maahanmuuttajaopetuksen pedagoginen yhteistyö.
Myllymäki/ Tuula Ivanoff	tuula.ivanoff@hameenlinna.fi	Kielellisten taitojen kuntoutusryhmä.
Mäyräntie/ Tuija Puronaho	tuija.puronaho@hameenlinna.fi	Kehityksessään viivästyneiden lasten opetus.
Mäyräntie/ Mirja Stenberg	mirja.stenberg@hameenlinna.fi	Kehityksessään viivästyneiden lasten opetus.
Mäyräntie/ Paula Partanen	paula.partanen@hameenlinna.fi	Integraation toteuttaminen, lisääminen ja esittelemine.
Ojoinen/ Kaija-Leena Piipari	kaija-leena.piipari@hameenlinna.fi	Kirjoittamisen työpajat.
Ruununmylly/ Kirsti Suoranta	kirsti.suoranta@hameenlinna.fi	Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö.
Saaristen koulu/ Anja Haataja	anja.haataja@hameenlinna.fi	Integraatio. Aistitoimintojen tehokkaampi huomioiminen ja tietotaidon jakaminen.
Janakkala		
Turengin aa/ Airi Aalto	airiaalto@mailcity.com	Matematiikan työpajat.
Turengin aa/ Sirpa Sirén-Hakala	siren.hakala@mail.htk.fi	Kuulovammaiset ja dysfasia.
Heinäjoen koulu/ Maaret Kulju-Tamminen	maaret.kulju-tamminen@janakkala.fi	Opettajien keskustelutilaisuudet ja opettajien yhteistoiminta.
Lammi		
Konnarin koulu/ Maija Laine	maiya.laine@mail.htk.fi	Opetus- ja kuntouttamismenetelmät lukemisen ja kirjoittamisvaikeuksiin, eriyttämis- ja integraatoratkaisut.
Hakkarin koulu/ Markku Viitala	markku.viitala@mail.htk.fi	Joustavat pienryhmät ja erilaiset, tuetut integraatiojärjestelyt.

6.3. Perusopetuksen uusi tuntijako ja käyttöönoton aikataulu Turun seudulla (pöytäkirja)

TURUN KAUPUNKI	§	Kokouspvm	Asia	1
Opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto	278	09.10.2002	3 Koj	

10308-2002 (512)

Perusopetuksen uusi tuntijako ja käyttöönoton aikataulu

Olsj § 278

Suunnittelija Aija Repo:

Valtioneuvoston asetuksen n:o 1435/2001 6 §:n mukaan uudessa perusopetuksen tuntijaossa oppiaineiden vähimmäisvuosiviikkotuntimäärät on jaettu tietyille vuosiluokkavälyksille, esimerkiksi äidinkielessä vuosiluokille 1-2, 3-5 ja 6-9. Kategorinen jako vuosiluokkiin 1-6 (ala-aste) ja 7-9 (yläaste) on poistettu.

Muutoksia nykyiseen tuntijakoon verrattuna oppiaineittain:

äidinkieli	+ 2 tuntia	tuntimäärän muutos 40=> 42
matematiikka	+ 1 tunti	tuntimäärän muutos 31=> 32
historia ja yhteiskuntaoppi	+ 1 (vuosiluokat 7-9)	tuntimäärän muutos 9=> 10
uskonto	välyksen muutos vuosiluokkien 6 ja 7 väliltä (8 tuntia - 3 tuntia) vuosiluokkien 5 ja 6 väliin (6 tuntia - 5 tuntia)	

Ympäristöoppi ja luonnontieto:

Ympäristöoppi ja luonnontieto:

- 1) ympäristöoppi - 1 (vuosiluokat 1-6, vähennys koko "paketista")
- 2) biologia ja maantieto

3) fysiikka ja kemia	+ 1 (vuosiluokat 7-9) fysiikka ja kemia ovat omina oppiaineinaan lisätyt vuosiluokille 5-6
4) terveystieto	+ 3 (vuosiluokat 7-9) tuntimäärän muutos 28 => 31 (koko pak.)

Taide- ja taitoaineet:

Taide- ja taitoaineet:

1) musiikki	Tähän pakettiin kuuluvia oppiaineita on opetettava vuosiluokilla 1-4 vähintään 26 tuntia ja vuosiluokilla 5-9 vähintään 30 tuntia, yht. 56 tuntia. Nivel on vuosiluokkien 4 ja 5 välissä
2) kuvataide	
3) käsityö	
4) liikunta	

Nykyisessä tuntijaossa taide- ja taitoaineisiin kuuluvat oppiaineet eivät ole "sidottuja toisiinsa" vuosiluokilla 7-9. Kokonaistuntimäärä on sama 56 tuntia: vähintään 44 vuosiluokilla 1-6 ja vähintään 12 tuntia vuosiluokilla 7-9.

Lisäys yhteisiin oppiaineisiin on yhteensä 7 tuntia. Uudessa tuntijaossa valinnaisten aineiden tuntimäärä on 13, nykyisessä se on 20 vuosiluokilla 7-9. Perusopetuksen vähimmäiskokonaistuntimäärä säilyy samana kuin nykyisessä tuntijaossakin eli 222 tuntina. Tämän tuntimäärän lisäksi tulee mahdollinen vapaaehtoisen kielen tuntimäärä, joka on 6 tuntia vuosiluokilla 1-6, samoin 6 tuntia vuosiluokilla 7-9.

Turun kaupungin suomenkielistä kuntakohtaista opetussuunnitelmauudistusta koordinoi 15-jäseninen työryhmä, jonka puheenjohtajana on koulutusjohtaja Tapio Alapaattikoski. Työryhmä on valmistellut alustavan ehdotuksen Turun kaupungin suomenkielisten perusopetusta antavien koulujen tuntijaoksi.

Opetussuunnitelmatyössä Turun koulutoimintakeskus toimii tiiviissä yhteistyössä naapurikuntien kanssa. Turun Seudun Opetustoimen Foorumi (TSO), jossa on Turun lisäksi mukana yhteensä 10 kuntaa, seuraa opetussuunnitelmatyötä ja hakee yhteisiä seudullisia linjauksia. Foorumin puheenjohtajana toimii vuonna 2002 koulutusjohtaja Tapio Alapaattikoski.

Elokuussa 2002 koulutoimintakeskuksessa järjestettiin kokous, jossa olivat läsnä Turun lähikuntien koulutoimen johtoa. Kokouksessa käsiteltiin Naantalina, Lemun (yhteinen esitys Askaisten, Lemun, Nousiaisten ja Velkuan kunnilta), Mynämäen, Raision ja Turun alustavia tuntijakoesityksiä.

Oheisena on koottuna Naantalina, Lemun, Mynämäen, Raision ja Turun uuden tuntijaon mukaisten oppituntien jakaminen eri vuosiluokille oppiaineittain.

Oheismateriaali 1 Yhteenveto Naantalina, Lemun (yhteinen esitys Askaisten,

Lemun, Nousiaisten ja Velkuan kunnilta), Mynämäen, Raision ja Turun uuden tuntijaon mukaisten oppituntien jakamisesta eri vuosiluokille oppiaineittain (alustava ehdotus)

Taide- ja taitoaineista (musiikki, kuvataide, käsityö ja liikunta) koostuvan oppiainekokonaisuuden sekä valinnaisten aineiden tuntimäärät on oheisena.

Oheismateriaali 2 Taide- ja taitoaineista koostuvan oppiainekokonaisuuden sekä valinnaisten aineiden tuntimäärät (alustava ehdotus)

Eroja kuntien alustavien ehdotusten välillä:

Turku esittää noudatettaviksi asetuksen tuntijakoesityksessä olevia välyksiä, jolloin koulut voisivat itse päättää vuosiluokkakohtaisista tuntijaoistaan. Muut kunnat esittävät tuntien jakamista vuosiluokittain.

Tuntijaon mukaan vähimmäistuntimäärä perusopetuksessa on 222 tuntia kuten nykyisessäkin. Turun alustavassa ehdotuksessa pitäydytään tähän 222 tuntiin. Muissa kunnissa vähimmäistuntimäärä ylitetään: Naantalissa 8, Lemussa 8, Mynämäessä 10 ja Raisiossa 7 tunnilla (liite 2). Mahdollinen vapaaehtoisen kielen tuntimäärä tulee kaikissa kunnissa tämän lisäksi (+12 tuntia).

Erojen tarkastelua oppiaineittain:

äidinkieli	1-2 tuntia yli minimin (42): Naantali, Lemu ja Raisio
matematiikka	1-2 tuntia yli minimin (32): Naantali, Lemu, Mynämäki, Raisio
ympäristöoppi	2 tuntia yli minimin (31): Naantali, Lemu, Mynämäki, Raisio
historia	1 tunti yli minimin (10): Naantali, Lemu, Raisio
musiikki	1-5 tuntia yli minimin (7): Naantali, Mynämäki, Raisio
kuvataide	4-7 tuntia yli minimin (8): Naantali, Lemu, Mynämäki
käsityö	2-6 tuntia yli minimin (11): Naantali, Lemu, Mynämäki
liikunta	1-4 tuntia yli minimin (18): Naantali, Mynämäki

Neljän viimeksi mainitun oppiaineen tunteja on suunniteltu lisättäviksi vuosiluokille 1-6.

Yhtäläisyyksien tarkastelua oppiaineittain:

äidinkieli	1-2 tunnin lisäys vuosiluokille 7-9, kaikki kunnat
matematiikka	1 tunnin lisäys vuosiluokille 7-9, kaikki kunnat

Opetushallituksen ilmoitus uuden tuntijaon alustavasta aikataulusta:

vuosiluokat 1-2	2002 tai 2003		
vuosiluokat 3-9	2004-2006	3, 5, 7, 8 4,	2004 tai 2005 2005
	porrastaen	6, 9	tai 2006

Opetuksen järjestäjän tulee ottaa uusi tuntijako käyttöön samanaikaisesti uuden opetussuunnitelman kanssa.

Turun kaupungin suomenkielisen koululaitoksen opetussuunnitelmatyöryhmä esittää alustavasti uuteen tuntijakoon siirtymisen aikatauluksi seuraavaa:

Vuosiluokat 1-2	2003
Vuosiluokat 3, 5, 7	2004
Vuosiluokat 4, 6, 8	2005
Vuosiluokka 9	2006

Opetus- ja koulupalveluyksikkö saattaa käytävien jatkokeskustelujen ja neuvottelujen pohjalta esityksen Turun kaupungin suomenkielisen perusopetuksen uudeksi tuntijaoksi ja tuntijakoon siirtymisen aikatauluksi opetuslautakunnan suomenkielisen jaoston käsittelyyn kevätlukukaudella 2003.

Opetus- ja koulupalveluyksikkö korostaa, että edellä esitetyt ehdotukset ja aikataulutukset ovat alustavia ja perustuvat opetussuunnitelmatyöryhmässä ja kuntien välisissä neuvotteluissa käytyihin keskusteluihin. Ne on tarkoitettu käytävien jatkoneuvottelujen pohjaksi. Lopullinen esitys voi poiketa alustavista ehdotuksista.

Opetuslautakunnan ruotsinkielinen jaosto päättää asiasta ruotsinkielisen koululaitoksen osalta erikseen.

Koulutusjohtaja Tapio Alapaattikoski:

Ehdotus Merkitään tiedoksi.

Päätös Ehdotus hyväksyttiin.

JAKELU

ilm Koulutoimintakeskuksen opetus- ja koulupalveluyksikkö

ilm Hietanen Turkka

ilm Rosenberg Bo

7. LÄHTEET

Lähdeluetteloon merkittyyä lähteitä ei aina ole suoranaisesti käytetty strategian kirjoittamisessa. Lähteiden synnyttämiä ajatuksia on usein jalostettu tähän työhön sopivaksi.

Monet kirjalliset lähteet ovat esityksiä, pohdintoja tai asian valmistelusta kertovia tiedotteita.

7.1. Haastattelu- ja muu henkilökohtainen aineisto

Pohjakartoituksen yhteydessä haastateltiin seuraavat henkilöt saman rungon mukaisesti. Samaa henkilöä on voitu haastatella (tapaaminen, puhelinkeskustelu, sähköposti) useamman kerran. Seuraavan listan lisäksi on tehty tarkistussoittaja henkilöille, joita ei varsinaisesti ole haastateltu.

Kuntansa perusopetusta strategian ohjausryhmässä edustaneet henkilöt:

Ulla Liljeström, yleissivistävän koulutuksen johtaja, Tampere	5.3.2003
Antero Saksala, yläasteen rehtori, Pirkkala	6.3.2003
Anneli Raunio, sivistystoimenjohtaja, Ylöjärvi	7.3.2003
Tapani Pietilä, sivistystoimenjohtaja, rehtori, Vesilahti	10.3.2003
Leena Pajukoski, sivistystoimenjohtaja, Kangasala	11.3.2003
Matti Sivonen, sivistystoimenjohtaja, Nokia	13.3.2003
Nina Lehtinen, opetuspäällikkö, Kangasala	14.3.2003

Muut asiantuntijat:

Auli Heinävä, arkkitehti, Suunnittelukeskus Oy (Kangasala)	20.5.2003
Panu Pitkänen, maahanmuuttajakoordinaattori, Tampere	4.3.2003
Markku Suortamo, opetustoimenjohtaja, Jyväskylä	5.3.2003
Marja-Liisa Pentti, talouspäällikkö (koulut), Tampere	5.3.2003
Leena Salonen, johtava koulupsykologi, Tampere	7.3.2003
Heikki K. Lyytinen, lääninsivistysneuvos, (esitelmä)	1.4.2003
Pentti Hämäläinen, tutkimusjohtaja (esitelmä)	1.4.2003
Lauri Mäkelä, oppimateriaalipäällikkö, Tampere	3.4.2003
Liisa Hytönen, kehittämisspäällikkö, Tampere	4.4.2003
Pirjo Koivula, tietohallintokoordinaattori	7.4.2003
Tom Tarvainen, koordinaattori Oppija Tuki, Hämeenlinna	7.4.2003
Pertti Punna, sivistystoimenjohtaja, Raisio	24.4.2003
Arja-Sisko Holappa, suunnittelija, Oulu	24.4.2003
Jari Kaasinen, koulutusapäällikkö, Karhukunnat (Porin seutu)	28.4.2003
Riitta Niittyviita, sivistystoimenjohtaja, Hollola	29.4.2003
Pertti Tamminen, Vuores-johtaja, Tampere	7.5.2003
Tuomo Penttilä, kaavoitusinsinööri, Lempäälä	7.5.2003
Pekka Harstila, kaavoitusjohtaja, Pirkkala	7.5.2003
Asko Riihimäki, kaupunginarkkitehti, Nokia	7.5.2003
Helena Naukkarinen, kaavoitusarkkitehti, Vesilahti	7.5.2003
Seppo Reiskanen, kaavoitusinsinööri, Ylöjärvi	12.5.2003
Markku Lahtinen, kaavoitusarkkitehti, Kangasala	20.5.2003
Riitta Launis, rehtori, Koivikkopuiston koulu, Tampere	22.5.2003
Matti-Vesa Volanen, koulutuksen tutkimuslaitos, (esitelmä)	1.4.2003

7.2. Kirjalliset lähteet

Erityisopetuksen laatua Tampereella 1997-2001, erityisopetuksen laadullisen kehittämisen loppuraportti, Tampereen kaupunki, koulutustoimialan raporttisarja 1/2002

Etäopetuksen järjestäminen Tampereen kaupungin oppilaitoksissa, Tampereen kaupunki, koulutustoimialan raporttisarja 5/2001

Etäopetuskeskuksen toimintasuunnitelma, Tampereen kaupunki koulutustoimiala, suunnitteluvaiheen luonnos 11.3.2003

Koulutuksen kuntatason vuoden 2001 arviointiraportti, Tampereen kaupunki, koulutustoimen raporttisarja 6/2002

Koulutuspoliittinen ohjelma – Sivistys kuuluu kaikille, päivitysluonnos 20.2.2003, Lempäälän kunta

Koulutuspoliittinen ohjelma 2000 hankkeet, päivitysluonnos 3/2003 (Kangasala)

Koulutustoimialan e-oppimishankkeet, 2003, Tampereen kaupunki

Kuntatason arviointi Tampereen peruskouluissa lukuvuonna 2000–2001, koulutuksesta syrjäytymisen ehkäiseminen peruskouluissa (yhteenveto), Tampereen kaupunki, koulutustoimialan raporttisarja 4/2002

Lisäopetuksen opetussuunnitelma, 9.9.1999, Tampereen kaupunki

Maahanmuuttajaoppilaiden opetus yleissivistävässä koulutuksessa (alustava suunnitelma), 15.1.2003 Tampereen kaupunki

Opettajien vuosittainen koulutussuunnitelma 2002, Tampereen kaupunki

Opetustoimen yhteistyö Jyväskylän verkostokaupungissa, Markku Suortamo 24.4.2003

Oppijan Tuki, Tom Tarvainen – Kirsti Mäensivu 18.2.2003 (Hämeenlinna)

Oppilaiden erityisten tarpeiden huomioiminen opetuksessa – koulun tukitoimet ja erityisopetus (osa kunnan opetussuunnitelmaa), Tampereen kaupunki, koulutustoimialan raporttisarja 5/2000

Oppivan alueen opista uutta ajattelua aluekehitykseen, 1.2.2003, lääninsivistysneuvos Heikki K. Lyytinen, Koulutuksen aluekehityspäivät Tampere

Oppivat alueet – aluekehityksen dynamo Opetusministeriön konferenssi Finlandia-talolla 26.–27.9.2002

Oppiva Tampere, koulutustoimialan strategia 2001–2012, kaupunginhallitus 6.5.2002

Ortodoksisen uskonnon verkkokurssiformaatti, 21.1.2003 Tampereen kaupunki

Perusopetuksen lisäopetuksen vuosisuunnitelma 2003–2004, 7.4.2003, Tampereen kaupunki

Perusopetuksen uusi tuntijako ja käyttöönoton aikataulu (Turun Seudun Opetustoimen Foorumin kunnat), Turun kaupungin opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto 9.10.2002

Sopimuspohja erityisopetuksen kustannusten jaosta, 2000, Tampereen kaupunki

Sopimuspohja maahanmuuttajien valmistavan opetuksen kustannusten jaosta, 2003, Tampereen kaupunki

Suositus peruskoulun tieto- ja viestintästrategiaksi vuosille 2002–2004, Tampereen kaupunki, Koulutustoimialan raporttisarja 6/2001

Suunnitelma seiskalle siirtymisestä, vuosiluokkien 7-9 koulujen oppilasohjelmia suunnittelevan työryhmän loppuraportti, Tampereen kaupunki, raporttisarja 8/2002

Tampereen kaupungin peruskoulujen arviointisuunnitelma, Tampereen kaupunki, raporttisarja 1/2000

Tampereen kaupungin yleissivistävän koulutuksen strategia – oppilaan oikeus hyvään koulutukseen, Tampereen kaupunki, Koulutustoimialan raporttisarja 1/2003

Tampereen koulutuksen tietoyhteiskunta – ohjelma, 27.1.2003

Tampereen seutukunta, Tilastoaineisto 2002 (Väestö, Muuttoliike, Elinkeinot; työssäkäynti, Asuminen; rakentaminen, Kunnallistalous), Tampereen kaupunginkanslia

Toimintamalli yliopiston ja kuntien välisen yhteistyön kehittämisestä neljällä eri tasolla, 2000 Tom Tarvainen, Tampereen yliopisto

Turun Seudun Opetustoimen Foorumin Toimintaraportti 2002, Turun koulutuslautakunta, pöytäkirja 12.2.2003

Työelämäkymppeä ESR-projekti, lisäopetussuunnitelma 2003, Nokian kaupunki

Täydennyskoulutuksen yhdyshenkilöverkosto (tiedote koulutuksesta), 23.1.2003, Länsi-Suomen lääninhallitus

Uudet pedagogiset ratkaisut ja niiden soveltaminen Tampereen koko koulutustoimialalla, Tampereen kaupunki, koulutustoimialan raporttisarja 2/2002

Vesilahden kunnan opetustoimen kehittämissuunnitelma, 25.4.2000

Ylöjärven kunnan opetustoimen strategia, 2001